

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Mezinárodní organizace a jejich vliv na bezpečnost v dnešním
světě

David Urbánek

Bakalářská práce
2019

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **David Urbánek**
Osobní číslo: **E15194**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa: Ekonomika pro kriminalisty a cel-
níky**
Název tématu: **Mezinárodní organizace a jejich vliv na bezpečnost v dnešním
světě**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce se věnuje problematice zajišťování bezpečnosti na mezinárodní úrovni, představuje činnost vybraných mezinárodních organizací a pojednává o zapojení České republiky do těchto struktur. Cílem práce je zhodnotit přínos vybraných mezinárodních organizací pro bezpečnost dnešního světa.

Osnova:

- Bezpečnost a bezpečnostní politika.
- Problematika mezinárodní bezpečnosti.
- Činnost vybraných mezinárodních organizací - OSN, NATO, OBSE.
- Česká republika jako člen mezinárodních organizací.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **cca 35 stran**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- BALABÁN, M., STEJSKAL, L. Kapitoly o bezpečnosti. Praha: Karolinum, 2010. 483 s. ISBN 978-80-246-1863-0.**
BUZAN, B., WAEVER, O., WILDE, J. Bezpečnost: nový rámec pro analýzu. Brno: Centrum strategických studií, 2005. 267 s. ISBN 80-903333-6-2.
EICHLER, J. Mezinárodní bezpečnost v době globalizace. Praha: Portál, 2009. 327 s. ISBN 978-80-7367-540-0.
WAISOVÁ, Š. Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 250 s. ISBN 978-80-7380-339-1.



Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Zdeněk Matějka, Ph.D.

Ústav regionálních a bezpečnostních věd

Datum zadání bakalářské práce: **3. září 2018**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2019**

doc. Ing. Romana Provozničková, Ph.D.
děkanka



L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu



V Pardubicích dne 3. září 2018

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako Školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Praze dne 22. 4. 2019

David Urbánek

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych poděkoval svému vedoucímu panu Ing. Zdeňku Matějovi, Ph.D., za jeho trpělivost a podnětné připomínky. Rovněž děkuji za podporu a motivaci své rodině a přátelům.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá tím, jaký vliv mají vybrané mezinárodní organizace na bezpečnost v dnešním světě. V dané problematice se autor zaměřil na analýzu aktivit a činností, kterými dané organizace k mezinárodní bezpečnosti přispívají a následně provedl jejich zhodnocení. Česká republika jakožto člen těchto struktur rovněž nebyla opomenuta.

KLÍČOVÁ SLOVA

mezinárodní organizace, mezinárodní bezpečnost, hrozby, terorismus, Organizace spojených národů, Severoatlantická aliance, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

TITLE

International organizations and their role in maintaining the world peace

ANNOTATION

The main emphasis of the bachelor's thesis is put on an examination of activities of the selected international organizations – the United Nations, the North Atlantic Treaty Organization and the Organization for Security and Co-operation in Europe. The goal is to find out whether international organizations help to maintain the international peace and safety or not. The role of the Czech Republic as a part of these organizations is mentioned as well.

KEYWORDS

international organizations, international safety, threats, terrorism, United Nations, North Atlantic Treaty Organization, Organization for Security and Co-operation in Europe

OBSAH

ÚVOD	10
1 BEZPEČNOST A JEJÍ DĚLENÍ.....	12
1.1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	12
1.1.1 Nový koncept vymezení bezpečnosti podle kodaňské školy	13
1.1.2 Sekuritizace	17
1.1.3 Hrozba	18
1.1.4 Riziko	18
2 PROBLEMATIKA MEZINÁRODNÍ BEZPEČNOSTI.....	19
3 ČINNOST VYBRANÝCH MEZINÁRODNÍCH ORGANIZACÍ.....	23
3.1 ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ.....	23
3.1.1 Struktura.....	22
3.1.2 Financování	23
3.1.3 Aktivity OSN přispívající k zajišťování bezpečnosti	26
3.1.4 Peacekeeping – ano či ne?.....	29
3.2 SEVEROATLANTICKÁ ALIANCE	32
3.2.1 Struktura	34
3.2.2 Financování	34
3.2.3 Aktivity NATO přispívající k zajišťování bezpečnosti	36
3.3 ORGANIZACE PRO BEZPEČNOST A SPOLUPRÁCI V EVROPĚ	37
3.3.1 Struktura	37
3.3.2 Financování	38
3.3.3 Aktivity OBSE přispívající k zajišťování bezpečnosti	38
3.4 ZHODNOCENÍ PŘÍNOSU MEZINÁRODNÍCH ORGANIZACÍ	39
4 ČESKÁ REPUBLIKA JAKO ČLEN MEZINÁRODNÍCH ORGANIZACÍ	41
ZÁVĚR	46
POUŽITÁ LITERATURA	49

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK

Obrázek 1: Vývoj počtu jaderných zbraní osmi jadernými mocnostmi 1945–2014	22
Obrázek 2: Vývoj počtu válečných obětí (na milion obyvatel) 1900–2016	22
Obrázek 3: Rozložení mírových sil v rámci peacekeepingových misí OSN - 2018.....	30
Obrázek 4: Výdaje na obranu členských států NATO v roce 2017 (v % HDP).....	35
Tabulka 1: Procentuální podíl deseti největších přispěvatelů do rozpočtu na mírové operace – 2018.....	25

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

ASEAN	Sdružení národů jihovýchodní Asie
BS	Bezpečnostní strategie ČR 2015
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
KLDR	Korejská lidově demokratická republika
MC	Vojenský výbor NATO
MVČR	Ministerstvo vnitra České republiky
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí ČR
NAC	Severoatlantická rada
NATO	Severoatlantická aliance
NPG	Skupina pro jaderné plánování
NRF	NATO Response Force
NUKIB	Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OPEC	Organizace zemí vyvážejících ropu
OSN	Organizace spojených národů
RB	Rada bezpečnosti OSN
UNAMIR	United Nations Assistance Mission for Rwanda
UNCI	United Nations Commission for Indonesia
UNEF	United Nations Emergency Force
UNIMOG	United Nations Military Observers in Greece
UNOSOM	United Nations Operation in Somalia
UNPROFOR	United Nations Protection Force
USA	Spojené státy americké

ÚVOD

„The UN was not created to take mankind to heaven, but to save humanity from hell.“

(Dag Hammarskjöld, druhý generální tajemník OSN).

Bakalářská práce se věnuje problematice mezinárodních organizací a jejich vlivu na bezpečnost v dnešním světě.

Bakalářská práce je členěna do čtyř hlavních kapitol. První kapitola vymezuje základní pojmy bezpečnostních vztahů, které jsou pro orientaci v této práci, nezbytné. Pojednává o významu pojmu bezpečnost a jeho členění do pěti základních sektorů – vojenský, politický, ekonomický, environmentální a společenský. Dále popisuje postupnou transformaci chápání bezpečnosti, a to v kontextu bezpečnosti mezinárodní, o které se začíná mluvit po skončení studené války, kdy došlo k novému post bipolárnímu rozdělení světa. Dále pojednává o fenoménu sekuritizace hrozeb a pojmech riziko a hrozba.

Druhá kapitola se věnuje problematice mezinárodní bezpečnosti. Popisuje postupný zrod mezinárodních organizací, jež bylo nutné ustanovit právě v souvislosti s nástupem globalizace, smazávání hranic mezi jednotlivými státy a přesouvání úrovně lokálních konfliktů na úroveň konfliktů mezinárodních. Z toho důvodu bylo nutné ustanovit organizace, které budou dohlížet na bezpečnost z mezinárodní perspektivy. V závěru druhé kapitoly jsou uvedeny tři nejzávažnější hrozby, kterým lidstvo čelí v současné době čelí.

Stěžejní částí celé bakalářské práce je kapitola třetí, která pojednává o financování a aktivitách či činnostech vybraných mezinárodních organizací kterými přispívají k udržování mezinárodní bezpečnosti. Aspekt financování je pro zajištění bezpečnosti klíčovým faktorem. Autor práce provádí v závěru kapitoly zhodnocení aktivit a uvádí i svůj názor na danou problematiku.

Čtvrtá kapitola se věnuje České republice, jakožto členovi mezinárodních organizací a pojednává o závazcích, které se Česká republika zavázala vůči těmto organizacím plnit. V druhé polovině kapitoly jsou uvedeny hrozby, kterým ČR společně se spojenci v rámci mezinárodních uskupení, čelí. Jmenované bezpečnostní hrozby přímo či nepřímo ohrožují bezpečnost České republiky, neboť je součástí těchto struktur.

Cílem bakalářské práce je zhodnocení přínosu vybraných mezinárodních organizací pro bezpečnost dnešního světa. V souvislosti s uvedeným cílem, bakalářská práce přináší odpovědi na následující otázky:

- 1) Jakou roli hrají vybrané mezinárodní organizace v bezpečnostním prostředí?
- 2) Jakými prostředky přispívají vybrané mezinárodní organizace k bezpečnosti v dnešním světě?

1 BEZPEČNOST A JEJÍ DĚLENÍ

První kapitola vymezuje a vysvětluje základní pojmy z bezpečnostní problematiky, jež tuto práci provází a jsou nezbytné pro orientaci v této práci.

1.1 Vymezení základních pojmů

Stěžejním pojmem v bezpečnostní problematice je pojem **bezpečnost**. I přes to, že je pojem bezpečnost používán takřka na denní bázi, často není jasné, co je bezpečností míněno, neboť se jedná o termín do jisté míry subjektivní. Odborníci se dlouhodobě shodují, že unifikovaná definice bezpečnosti neexistuje. Je nutné si uvědomit, že pokud se mluví o problematice bezpečnosti, jedná se o velmi rozsáhlé téma, u kterého v mnohých případech není jasné, co je jeho náplní. V obecné rovině lze bezpečnost chápat jako pojem s ne příliš pozitivním nádechem (Balabán et al., 2007). Podle České bezpečnostní terminologie je za doporučenou definici bezpečnosti pokládána ta, která popisuje bezpečnost jako „stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány hrozby pro objekt (zpravidla národní stát, popř. i mezinárodní organizaci) a jeho zájmy a tento objekt je k eliminaci stávajících i potenciálních hrozeb efektivně vybaven a ochoten při ní spolupracovat.“ (Zeman, 2002: s. 17)

Další nejasností, který pojem bezpečnost provází, je neurčitá představa o jejím významu. Balabán et al. (2007) uvádí, že problematika bezpečnosti může být nahlíženo ze dvou základních úhlů pohledu. První úhel pohledu nahlíží na bezpečnost jako na určitý atribut, znak či vlastnost, která nabývá konkrétních hodnot, a to od nuly do sta. Jako příklad zmiňuje bezpečnou vzdálenost, bezpečný zdroj informací atd. Bezpečnost je tedy chápána v podobném významu jako slova jistota, zajištěnost či bezproblémovost. Z druhého úhlu pohledu je na bezpečnost nahlíženo jakožto na funkční sféru, oblast činností nebo dokonce politiku. Jedná se o konkrétní souhrn činností vztahujících se k procesům zajišťování bezpečnosti na úrovni skupin, organizací a států. Důležitým konstatováním je, že bezpečnost je pouze ideální stav, jenž lze naplnit, a tím pouze usilovat o přiblížení k požadovanému stavu (Balabán et al., 2007).

Studená válka probíhající v letech 1947 až 1991 se ukázala býti zlomovým okamžikem pro chápání pojetí bezpečnosti. Bezpečnost byla do té doby pojímána jako tzv. vnější bezpečnost, tedy primárně ve významu vojenském a politicko-mocenském. V praxi to znamená existenci možné hrozby spojené s iniciativou států vést válečný konflikt s jiným státem nebo bloky

států. Opak vnější bezpečnosti představuje bezpečnost vnitřní. Jedná se o nekalé aktivity subjektů uvnitř státu, které cílí na rozložení státu zevnitř (Balabán et al., 2007). V souvislosti s nově vznikajícím post bipolárním rozdělením světa po skončení studené války v 90. letech 20. století bylo nutné přijít s novou rozšířenou koncepcí chápání bezpečnosti. Dochází tak k upořádání role tradiční vojenské bezpečnosti a hlavní fokus bezpečnostní agendy se zaměřuje na společenská, ekonomická, environmentální a politická témata (Waisová, 2004). Tento nový koncept byl zpracován představiteli kodaňské školy, v té době nejvýznamnější proudem v oblasti oboru bezpečnostních studií. S přispěním jejich představitelů, Barry Buzanem, Ole Waeverem a Jaap de Wildem, byl vyhotoven nový rámec pro analýzu bezpečnostní problematiky (Balabán et al., 2007).

1.1.1 Nový koncept vymezení bezpečnosti podle kodaňské školy

Kodaňská škola si v rámci chápání zajišťování bezpečnosti pokládá tři základní otázky:

1) Čí bezpečnost?

Kodaňská škola při rozšiřování konceptu bezpečnosti přináší vlastní pojetí toho, čí bezpečnost je nutné chránit. Jedná se o bezpečnost referenčních objektů. Buzan et al. (2005: s. 41) definují referenční objekt jako „*entity, jež jsou existenčně ohroženy a můžou si legitimně nárokovat právo na přežití.*“

Globální mezinárodní systémy jsou tvořeny subjekty, jež spolu vzájemně interagují na globální úrovni. Nad úroveň globálních mezinárodních systému neexistují žádné další úrovně. Příkladem těchto systémů může být například OSN. Mezinárodní subsystémy jsou reprezentovány soubory jednotek v rámci daného mezinárodního systému. Odlišují se od sebe intenzitou vzájemných interakcí. Například ASEAN, OECD či OPEC zastupují mezinárodní subsystémy. Jednotky jsou v tradičním pojetí chápány jako státy. Nově jsou za jednotky považovány i silné nadnárodní korporace či nevládní organizace. Příkladem mohou být, jak již bylo zmíněno, státy, národy či nadnárodní korporace. Podjednotky označují například lobbistické skupiny, politické strany či zájmové skupiny, které disponují možnostmi a ambicemi ovlivnit jednání své jednotky (Buzan et al., 2005). Poslední úrovní jsou jedinci či jednotlivci, kteří jsou reprezentováni samostatnými osobami (Balabán et al., 2007).

2) Bezpečnost, jakých hodnot

Při hledání odpovědi na výše položenou otázku se kodaňská škola zaobírá skutečností, že každý jedinec či sociální skupina vyznává rozdílné hodnoty. Hodnoty jednotlivců se různí

a jsou velmi individuální. Jedná se například o hodnoty spojené s lidskou existencí, blahobytem či spravedlností (Strouhalová, 2011).

3) Bezpečnost před čím

Kodaňská škola se snaží identifikovat zdroje hrozeb. Oblasti, z nichž hrozby vycházejí, jsou rozděleny do pěti sektorů. Jedná se o sektory – vojenský, politický, společenský, ekonomický a environmentální.

Ve vojenském sektoru hraje nejdůležitější a nejvýznamnější roli stát, jakožto jeden z referenčních objektů. Vojenská bezpečnost v pojetí státu je chápána, jako schopnost místních vlád eliminovat případné vnitřní a vnější hrozby, které mohou bezprostředně ohrozit jeho existenci. Jedná se například o hrozby spojené s ozbrojenou agresí či lokální konflikty. Dále zahrnuje uplatnění své vojenské síly s cílem potlačit hrozby nevojenského charakteru a zachovat svoji suverenitu. Příkladem mohou být soupeřící ideologie (Buzan et al., 2005). Příkladem vnitřní hrozby státu může být podle Buzana et al. (2005) například jeho opozice. Opozicí jsou myšleny separatistické či revolucionářské skupiny, které cílí na založení nového vlastního státu. Tato uskupení však nemají k dispozici prostředky a potřebnou sílu, aby se dokázala od státu odtrhnout. Nesetkávají se ani s podporou ostatních států. Tyto skupiny mohou tvořit autonomní oblasti např. Kurdistán či Čečensko, které se nesetkávají s mezinárodní podporou a nejsou tak uznány za oficiální státy. Snaha těchto aktérů vzbuzuje obavy vládních představitelů státu, kterého jsou stále oficiálně součástí a lze je považovat za ohrožení suverenity státu. Rovněž k zachování teritoriální celistvosti dané země, může docházet k vojenským intervencím od „mateřského“ státu (Buzan et al., 2005).

Dalším příkladem vojenské hrozby jsou označovány ozbrojené agrese jinými slovy použití vojenské síly proti druhému státu se záměrem napadnutí jeho svrchovanosti, územní nebo politické nedotknutelnosti (MVČR, 2016). Za akt ozbrojené agrese se dají považovat aktivity Ruské federace vůči Ukrajině, jež použitím vojenské síly anektovala ukrajinský Krym. Současně s tím došlo k vojenským intervencím ze strany Ruské federace ve východní části Ukrajiny, konkrétně v Doněcké a Luhanské oblasti. Více než čtyři roky probíhající konflikt je označován za jeden nejdéle probíhající konfliktů v moderních dějinách. I přes popírání těchto aktivit ze strany Kremlu, existuje řada důkazů, které účast Ruské federace na Ukrajině potvrzují (Čech, 2015). Balabán et al. (2007) dále zmiňuje proliferaci¹ zbraní hromadného ničení jakožto další příklad vojenské hrozby. Zbraněmi hromadného ničení nejsou

¹ Proliferací je rozuměno šíření zbraní hromadného ničení, jejich nosičů a mezinárodně kontrolovaných položek.

označovány pouze jaderné zbraně, ale i zbraně chemického a biologického charakteru. Na místě jsou rovněž obavy spojené s nelegálním vývozem jaderného materiálu ze států bývalého Sovětského svazu. Posledním příkladem vojenské hrozby jsou regionální ozbrojené konflikty. Jejich cílem je narušení rovnovážného stavu daného regionu. Rovněž mají negativní dopad na mezinárodní bezpečnost, i přes to, že se odehrávají na periferii (Balabán et al., 2007).

V politickém sektoru, stejně tak jako ve vojenském, je hlavním referenčním objektem stát. Jelikož státy jsou součástí větších politických celků, například EU, referenčními objekty se stávají i tyto nadnárodní organizace. Politickými hrozbami jsou označovány ty, jež si kladou za cíl poškodit suverenitu státu, politické uspořádání státu či tradiční hodnoty, na kterých je stát založen. Aktéři se zaměřují na rozvrácení státu pomocí vyvíjených tlaků na místní vlády s cílem prosazení určité politické linie (Buzan et al 2005, s. 166). Existují případy, kdy jen velmi obtížně rozlišit politické hrozby od vojenských. Jedná se na příklad o mezinárodní organizovaný zločin a terorismus. Tyto hrozby se nacházejí na hranicích vojenského a politického sektoru (Balabán et al., 2007). Stejný autor dodává, že součástí politických hrozeb, jsou hrozby uvnitř státu politického charakteru ve vztahu stát – občan. Zmiňuje příklady diktatur, totalitní a fašistických režimů. Rovněž uvádí klíčový faktor demokracie, jakožto, do jisté míry, zaručení míru. Na druhou stranu neplatí teze, že proces demokratizace určitých států je zárukou bezpečnosti. Demokratizaci nelze prosazovat silovým řešením zvenku. Proces demokratizace bývá uplatňován proti autoritářským režimům. Příkladem demokratizace mohou být vlna události známých jako tzv. Arabské jaro, které se odehrávalo ve státech severní Afriky a Blízkého východu. Otázkou však zůstává, zdali byl proces demokratizace úspěšná či nikoli (Jermanová, 2019).

Ekonomický sektor bezpečnosti je spojován s hrozbami ekonomické povahy. Tyto hrozby ohrožují státy, mezinárodní společenství, ale i jednotlivce. Na ekonomický sektor lze nahlížet z více úhlů pohledu. V tradičním pojetí je ekonomická bezpečnost chápána jako schopnost státu zajišťovat, nezávisle na globálním prostředí, produkci a mobilizaci vojenských prostředků, které stát chrání před vnějšími a vnitřními hrozbami. Takovéto chápání zajišťování ekonomické bezpečnosti však skýtá řadu problémů. Za ten nejzávažnější se dá považovat fakt, že zbrojení z dlouhodobého hlediska představuje pro ekonomiku vysokou zátěž a poškozuje ekonomiku (Balabán et al., 2007). Tuto hypotézu potvrzuje studie, která zkoumala a analyzovala ekonomické dopady války na ekonomiku země, a to konkrétně na případu USA. Zaměřovala se na makroekonomické dopady vládních výdajů v oblasti zbrojení a armády v pěti konfliktech, v nichž právě USA figurovaly, jakožto jeden z aktérů – druhá

světová válka, Korejská válka, Studená válka, válka v Iráku a Afghánistánu. Studie dochází k závěru, že v průběhu či po skončení konfliktu došlo k 1) prohloubení veřejného dluhu a zvýšení míry zdanění, 2) snížení spotřeby statků a služeb, 3) snížení investic, 4) zvýšení míry inflace. Na druhé straně názorového spektra převládají názory, které tvrdí, že naopak navýšení vládních výdajů v oblasti zbrojení, oživí a podpoří ekonomiku země. Pravdou je, že v krátkodobém horizontu opravdu může docházet k podpoře ekonomiky, a to v souvislosti s nárůstem vládních investic do izolovaných odvětví spojených například s výrobou zbraní (Institute for Economics & Peace, 2011). Druhým úhlem pohledu, kterým lze zajistit bezpečnost ekonomického sektoru, je eliminace hrozeb spojovaných s dysfunkcemi tržního hospodářství. Ty je možné označit za spouštěč vojensko-politických konfliktů. Pro zajištění ekonomické bezpečnosti je bezprostředně nutné, aby byla zachována měnová a finanční stabilita, konkurenční prostředí a konkurenceschopnost, stabilita finančních trhů a jistá míra prevence finančních krizí (Balabán et al., 2007). Další ekonomickou hrozbou, kterou Balabán et al. (2007) uvádí, je nerovnoměrnost ekonomického vývoje mezi jednotlivými světovými regiony, tedy tzv. rozevírání nůžek mezi chudými a bohatými. Posledním příkladem ekonomické hrozby jsou ekonomické krize, které přicházejí v cyklech a způsobují sociální otřesy a politickou nestabilitu po celém globalizovaném světě, kde dochází k úzkému propojení finančních trhů jednotlivých států.

Narušení ekosystémů, energetické problémy, populační problémy, problémy spojované se zajišťováním potravy, ekonomická nerovnost a občasné spory uvádí Buzan et al. (2005) jako hrozby environmentálního charakteru. Doplnuje, že environmentální sektor bezpečnosti lze jen velmi obtížně vyčlenit, a proto v případě některých témat dochází k průniku i s ostatními sektory bezpečnosti. Problémy spojené s narušením ekosystémů se však zdají být těmi nejvíce relevantními v diskuzi o environmentálních hrozbách. V případě narušení ekosystémů se mluví o problémech spojených s procesy deforestace (odlesňování), tedy úbytkem lesů a pralesů, které přímo ovlivňují změny klimatu. Dochází k přeměně pralesů nadnárodními korporacemi na zemědělskou půdu, dále určenou pro komerční účely. S odlesňováním se přímo pojí zmenšování životního prostoru pro řadu živočichů a rostlin; procesy desertifikace neboli rozšiřování pouští zejména v oblasti zemí Sahelu; změnami klimatu a úbytkem biodiverzity. Energetické problémy se pojí se vznikem ekologických katastrof (ropné havárie atd.). Populační problémy představují například problémy přelidnění, chudoby, špatných podmínek pro život atd. (Buzan et al., 2005).

Poměrně závažnou hrozbou společenského rázu je korupce a provázanost aktérů organizovaného zločinu s místními orgány veřejné správy. Dále se za společenskou hrozbu dá označit masová migrace, soužití s odlišnými etniky vyznávající jiné náboženství, hodnoty či zvyky, nacionalismus atd. Stejně tak jako v případě ekonomických hrozeb i zde je pravděpodobné, že společenské hrozby mohou být spouštěčem politických, a po té vojenských konfliktů. Debatu ve veřejných kruzích provázejí rovněž otázky surovinové bezpečnosti, bezpečnosti kritické infrastruktury či kulturní bezpečnosti. Otázky surovinové bezpečnosti se především týkají možným vyčerpáním přírodních zdrojů od ropy, zemního plynu až po zdroje pitné vody. V případě narušení kritické infrastruktury by mohlo dojít k selhání zabezpečení základních životních potřeb obyvatelstva nebo bezpečnosti státu. Součástí kritické infrastruktury je možné mluvit i o infrastruktuře komunikačních technologií například datové sítě nebo sítích energetických. O kulturní bezpečnosti se pojednává při míšení a soužití dvou nebo více rozlišných kultur (Balabán et al., 2007).

1.1.2 Sekuritizace

Pojem sekuritizace je v oblasti mezinárodních vztahů a bezpečnostních studií jedním z klíčových. Waisová (2004, s: 78) definuje sekuritizaci jako „*dynamický proces společenského utváření hrozeb, kdy se určité téma stává absolutní bezpečnostní prioritou.*“ Jinými slovy lze sekuritizaci popsat jako vykonstruovaný proces vzniku hrozeb a rizik, při kterém je za hrozbu označené téma, kterému je z dlouhodobého hlediska věnována dostatečná pozornost, například díky extrémní politizaci nebo medializaci, je označováno za existenční nebo mimořádně aktuální hrozbu a je prezentováno jako významnější než ostatní témata a měla by být prioritou. Stěžejním prvkem je, aby veřejnost danou hrozbu, jako bezpečnostní problém, přijala. Tedy dané téma se stává bezpečnostním tématem, ne na základě skutečně existujícího nebezpečí, nýbrž z důvodu jeho dlouhodobé prezentace jako hrozby a následného přijetí veřejností.

Aktéry sekuritizace mohou být subjekty od představitelů států přes nátlakové skupiny a lobby a ž po média či expertní skupiny. Celý proces eskaluje v přijetí vládou mimořádných opatření, jako odpověď na danou hrozbu, jež může ohrozit existenci státu. Paradoxně daná hrozba nemusí ani existovat nebo nemá valný význam. K procesu desekuritizace dochází v momentě, kdy o dané téma začínají aktéři ztrácet zájem a, kdy pro ně ztrácí důležitost (Frank, 2006). Sekuritizaci, představitelé kodaňské školy, označují jako prostředek manipulace. Dále dodávají, že aktér sekuritizace může zneužít mimořádných prostředků, které

následně obhájí tím, že přeci došlo k bezpečnostní hrozbě, jež si žádala právě použití mimořádných prostředků, aby došlo k její eliminaci (Waisová, 2004). Pro dodání větší důvěryhodnosti celého procesu, aktéři využívají emociální rovinu, která bývá zpravidla subjektivního rázu. Subjektivní rovinu doplňují zdánlivě objektivní rovinou, kdy dochází k prezentaci hrozby, jako výsledku racionálního a vědeckého zkoumání. Frank (2006) uvádí jako příklad migraci, která má z bezpečnostního hlediska neutrální význam, a v určitých případech přináší naopak pozitivní efekt pro hostitelský stát. Dále doplňuje, že při zdůrazňování negativní aspektů migrace, společnost se dožaduje zavedení určitých restrikcí a aktivních bezpečnostních opatření.

1.1.3 Hrozba

S bezpečností se neodmyslitelně pojí pojmy hrozba a riziko. Terminologický slovník odboru bezpečnostní politiky a prevence kriminality MVČR definuje hrozbu jako *„přírodní nebo člověkem podmíněný proces představující potenciál, tj. schopnost zdroje hrozby být aktivován a způsobit škodu. Tento potenciál může být spuštěn záměrně nebo náhodně využit pro atakování specifických zranitelností aktiva. Hrozba bývá zdrojem rizika“* (MVČR, 2016: s. 23).

Hrozby je možné dělit z několika hledisek. Z časového hlediska lze rozlišovat hrozby naléhavé, na které je nutné ihned odpovídajícím způsobem reagovat, a latentní, jež nevyžadují okamžitou reakci, avšak pokud dojde k jejich dlouhodobějšímu zanedbaní, může dojít k přeměně na hrozby naléhavé. Dále lze hrozby dělit dle sektorů, a to na hrozby vojenského, ekonomického, politického, sociálního a ekologického charakteru. Na hrozby se dá nahlížet z pohledu původce, kdy se dělí na záměrné (terorismus) a nezáměrné (ekonomická krize) (Eichler, 2006).

1.1.4 Riziko

Pojem riziko je ve stejné publikaci definováno jako *„možnost, že s určitou pravděpodobností vznikne událost, kterou považujeme z bezpečnostního hlediska za nežádoucí. Riziko je vždy odvoditelné a odvozené z konkrétní hrozby. Míru rizika, tedy pravděpodobnost škodlivých následků vyplývajících z hrozby a ze zranitelnosti zájmu, je možno posoudit na základě analýzy rizik, která vychází i z posouzení naší připravenosti hrozbám čelit.“* (MVČR, 2016: s. 75) Eichler (2006) dodává, že riziko je subjektivního charakteru. Bezpečnostní rizika jsou úzce spjata s bezpečnostními hrozbami.

2 PROBLEMATIKA MEZINÁRODNÍ BEZPEČNOSTI

Již od nepaměti lidstvo provázejí konflikty, války, boj o moc. V dnešním globalizovaném světě záměr zůstává víceméně podobný, avšak vlivem nejen technologickém pokroku došlo k postupné transformaci charakteru akcí, jež ohrožují mezinárodní bezpečnost. Zatímco v dobách minulých se jednalo převážně o konflikty lokálního charakteru s jen malou účastí zúčastněných stran, v současné době se konflikty rozšířily na globální úroveň.

V historii docházelo k pokusům, které následně vedly k vytvoření fór, na kterých se projednávaly vztahy mezi státy. První institucí, kterou lze považovat za průkopníka v oblasti řešení mezinárodních konfliktů, byla Společnost národů. Společnost národů vznikla v roce 1920, jakožto důsledek podepsání Versaillské mírové smlouvy, kterou došlo k oficiálnímu ukončení první světové války. Neschopnost členských států v rámci organizace dojít ke společnému konsenzu či respektovat dohodnutá pravidla a mantinely, vedla k neúspěchu této organizace v souvislosti s řešením mezinárodní bezpečnosti. Pro účel zachování a udržování světového míru byly po druhé světové válce a následně ve druhé polovině 20. století založeny organizace mezinárodního charakteru např. OSN (nástupce Společnosti národů), NATO a OBSE. Po dohodě členských zemích jednotlivých organizací postupně docházelo k úpravě principů, norem a pravidel, které definovaly řešení konfliktů v mezinárodních vztazích (Waisová, 2011).

Do té doby, hlavní aktéři mezinárodních vztahů, státy, postupně přicházely o svou roli. Nově po boku vzniku mezinárodních organizací, došlo k rozmachu i jiných aktérů, jež svým chováním ovlivňovaly a ovlivňují mezinárodní bezpečnost. Jedná se například o mafie, nadnárodní korporace či aktivity organizovaného zločinu. V souvislosti s formováním mezinárodních organizací dochází ke smazávání hranic mezi jednotlivými státy, které tak přicházejí o svoji nezranitelnost (Waisová, 2011). Odstraňování bariér a hranic mezi jednotlivými státy urychlil nástup globalizace, kdy docházelo k propojování světa. Právě v souvislosti s fenoménem globalizace začíná docházet k výskytu hrozeb, které mohou mít destruktivní dopad na téměř na jakéhokoli jedince, stát či společenství států kdekoli na světě. Eichler (2009) zmiňuje několik názorových proudů, které popisují, jakým způsobem budou referenční objekty, především státy reagovat na nástup globalizace, a to zejména hrozby, kterým budou muset čelit. Skupina neorealistů pochybuje o dosažení celosvětového míru, neboť státy i nově vzniklé referenční objekty budou stále disponovat silou, kterou lze konflikty vést. Navíc zastávají názor, že bude docházet v modernizaci armád jednotlivých

států. Druhý názorový proud, liberální institucionalisté, se na problematiku mezinárodní bezpečnosti dívají z jiného úhlu pohledu. Tvrdí, že nástup globalizace zvýší počet států založených na demokratických principech a ubyde těch, které nedemokratické principy nevyznávají. Dojde tak k uklidnění situace, neboť demokratické státy se budou snažit vedením dialogu a redukcí uplatňování vojenské síly k dosažení bezpečného mezinárodního prostředí. Třetí názorový proud, konstruktivisté, vidí budoucnost zajištění mezinárodní bezpečnosti právě v kooperaci vyspělých států, nikoli vedením ozbrojených konfliktů. Neomarxisté pohlížejí na globalizaci, jako na prosazování kapitalistického chování referenčních objektů, zejména nadnárodních korporací. Tedy, v popředí referenčních objektů vstane vidina zisku nikoli zajištění bezpečnosti.

Waisová (2011) mluví o stírání hranic mezi vnitrostátními a mezinárodními konflikty v důsledku globalizačních procesů a propojování jednotlivých států. Jako nejčastější případ uvádí vypuknutí konfliktu vnitrostátní povahy, jež přechází do konfliktu mezinárodní povahy a paralyzuje tak celý region. V závislosti na vztahy nejen ekonomické povahy, které konfliktem postižený stát má se sousedními státy může dojít k rychlé expanzi konfliktu do těchto států. Dalším negativním aspektem, s tím spojeným, jsou tamní obyvatelé, kteří se ve velkém snaží z konfliktní oblasti uprchnout. Následně tyto lidé, v mnoha případech i nelegálně, překračují hranice jiného státu s cílem zajištění své vlastní bezpečnosti. Vnitrostátní konflikty postupně paralyzují nejen sousedící země, ale i státy, které se nenacházejí v přímém kontaktu s danou zemí. Přes osm let dlouho trvající válka v Sýrii nebo konflikt v Afghánistánu mohou být příkladem.

Na sklonku 70. a 80. let 20. století došlo v Afghánistánu k ozbrojené intervenci ze strany Sovětského svazu. Sovětské vojsko podporované skupinou afghánským komunistům narazilo odpor muslimských guerillových skupin – mudžahedínů. Po deseti letech válčení se sovětská vojska z Afghánistánu stáhla a mudžahedíni začali hledat konsensus s místní afghánskou vládou. V roce 1992, po několika kolech neúspěšného vyjednávání v zemi vypukla občanská válka. Díky stále sílící pozici radikálního islámského hnutí, Talibánu, se postupně Afganistán začal stávat úkrytem pro podobná hnutí, a především teroristické organizace. Do této doby regionální konflikt začal nabírat nový mezinárodní rozměr. Příznivá politická situace v zemi dala vzniknout teroristické organizaci al-Kajda v čele s Osamou bin Ládinem, jež stojí za teroristickými útoky z 11. září 2001 na Světové obchodní centrum v New Yorku. Právě tento teroristický čin se stal spouštěčem vojenských intervencí armády Spojených států amerických a započalo období boje proti **mezinárodnímu terorismu** (Waisová, 2011). Po útocích

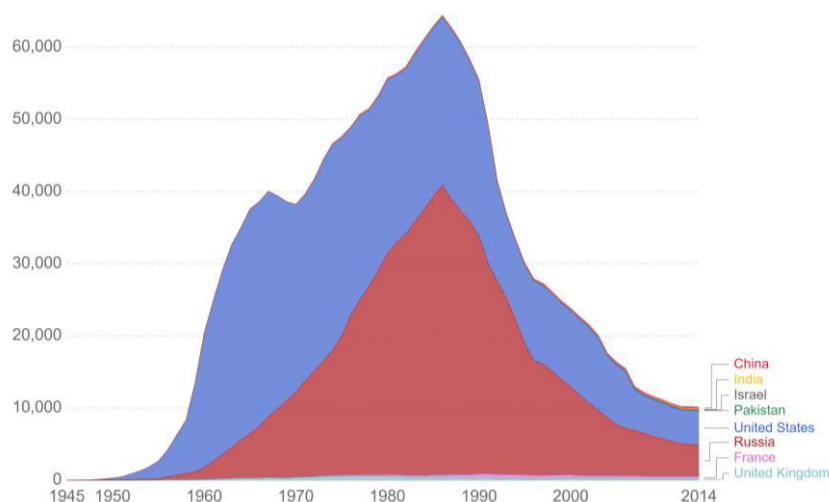
11.9.2011 se začíná mluvit o globálním terorismu, který již není nadále pouze národního charakteru. Dochází k rozšiřování sféry vlivu teroristické organizace al-Kajda a vznikají její odnože na několika kontinentech – Asie, Afrika, Evropa a Amerika. Moderní terorismus transnacionálního charakteru, jak je také nazýván, si klade za cíl zastrašování obyvatelstva a rozložení struktury fungování společnosti. K dosažení svých cílů využívají nejbrutálnější metody od únosu letadel až po nastražené výbušniny v prostředcích hromadné dopravy. Cílem, neznámější teroristické organizace, al-Kajdy byl přinutit především USA ke stažení svých vojáků ze zemí Blízkého východu. Postupem času docházelo k eskalaci násilí na civilním obyvatelstvu, převážně ve státech Evropy (Eichler, 2006).

Mezinárodní terorismus není zdaleka jedinou hrozbou globálního charakteru. Global Risk Report za rok 2019 staví na první příčce deseti hrozeb s nejničivějším dopadem **zbraně hromadného ničení**. Eichler (2009) rovněž shledává závažnost zbraní hromadného ničení, zejména jaderných zbraní jako jednu z nejdůležitějších hrozeb v kontextu mezinárodní bezpečnosti. Konec druhé světové války s sebou přinesl nárůst zbraní hromadného ničení, nosičů a zemí, jimi disponujícími. Ničivý dopad jaderných zbraní si svět začal uvědomovat v průběhu karibské krize. Naštěstí obě strany našly konsenzus a k jaderné zkáze nedošlo. Jaderným arsenálem již od počátku 21. století disponuje pět oficiálních jaderných zemí – Čína, USA, Ruská federace, Velká Británie a Francie. Společně s nimi jaderným arsenálem disponují Indie, Pákistán, Izrael a nevyzpytatelná KLDK (Eichler, 2009).

Obrázek 1 zobrazuje vývoj počtu jaderných zbraní mezi lety 1945 až 2014 v osmi zemích označovaných jako „jaderná velmoc“. V grafu není zahrnuta Korejská lidově demokratická republika, neboť údaje o počtu držovaných jaderných zbraní je neznámý. Z grafu je patrné, že vrchol v počtu držovaných jaderných zbraní byl rok 1986, kdy jaderné velmoci dohromady vlastnily téměř 65 000 jaderných zbraní. V nadcházejících letech docházelo k signifikantnímu poklesu a v roce 2014 se celkové množství zastavilo na hodnotě cca 10 000 jaderných hlavic. K razantnímu poklesu držby jaderných zbraní zejména v případě USA a Ruské federace (dříve SSSR) došlo po podepsání dohody START 1 po skončení Studené války, kdy se obě velmoci dohodly na procesu denuklearizace (Glass, 2018). Eichler (2009) dodává, že dalším problémem je neustálý vývoj a zdokonalování jaderných zbraní místo toho, aby naopak docházelo k jejich redukci. Především se jedná o Ruskou federaci, USA a KLDK.

V souvislosti s technologickým pokrokem a rozvojem internetu koncem 20. století, Global Risk Report 2019 uvádí otázku **kybernetické bezpečnosti**, jakožto nově nastupující hrozbu. Kybernetické hrozby mohou představovat například narušení kritické infrastruktury,

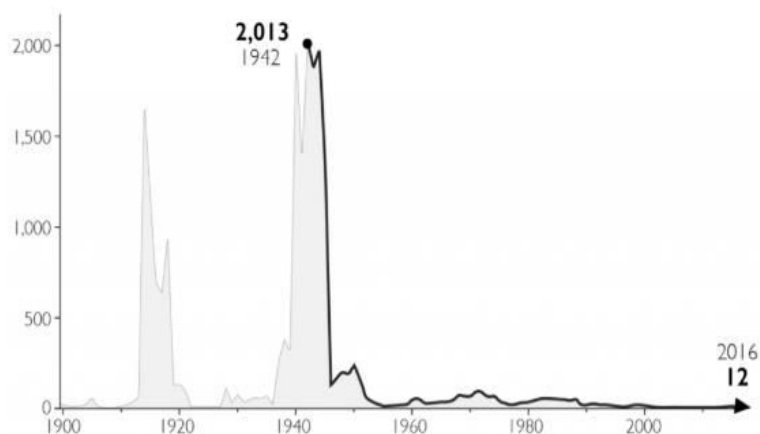
kybernetické špionáže, provoz nelegálních aktivit – prodej drog, ohrožení internetového bankovníctví atd. (MVČR, 2019)



Obrázek 1: Vývoj počtu jaderných zbraní osmi jadernými mocnostmi 1945–2014

Zdroj: Roser et al. (2019).

Pravdou je, že ano, i po skočení druhé světové války a nástupu globalizace stále dochází ke konfliktům, které negativním způsobem narušují bezpečnost regionů, skupin či jednotlivců. Avšak z dostupných dat je zřejmé, že i přes mediální zkreslení, je současná doba tou nejbezpečnější, ve které kdy lidstvo žilo. Obrázek 2 zobrazuje vývoj počtu válečných obětí mezi lety 1900 až 2016. V období první světové války vyšplhal počet obětí na víc než 1 500 na jeden milion obyvatel. Nejkritičtější byl rok 1942, kdy probíhala druhá světová válka, počet obětí čítal 2 013 na milion obyvatel. V roce 2016 je to pouhých 12 obětí na jeden milion obyvatel, což značí radikální pokles. Na to, jak tomuto stavu dopomohly či nedopomohly akce konané mezinárodními organizacemi, se zaměřuje nadcházející kapitola.



Obrázek 2: Vývoj počtu válečných obětí (na milion obyvatel) 1900–2016

Zdroj: Rosling et al. (2018).

3 ČINNOST VYBRANÝCH MEZINÁRODNÍCH ORGANIZACÍ

Mezinárodní organizace hrají klíčovou roli při zajišťování bezpečnosti na mezinárodní úrovni. Nejen aktivity OSN, ať už se jedná o prevenci, činnosti spojené s peacebuildingem, peacekeepingem či peacemakingem, ale i akce Severoatlantické aliance či OBSE v Evropě, se ve věci problematiky mezinárodní bezpečnosti nemalým podílem participují. O těchto aktivitách pojednává třetí kapitola.

3.1 Organizace spojených národů

Organizace spojených národů představuje jednu z nejdůležitějších světových mezinárodních společenství států, jež se primárně spolu s dalšími organizacemi podílí na udržování světového míru a mezinárodní bezpečnosti. OSN byla založena roku 1945 jako nástupce Společnosti národů. Jelikož Společnost národů nebyla schopna zabránit vypuknutí druhé světové války, začaly se hledat nové cesty poválečného uspořádání světa a pro restrukturalizaci této organizace. Toto společenství 193 členských států se zavazuje k plnění cílů, které jsou definovány v základním ustanovujícím dokumentu společenství, Chartě OSN, článku číslo 1. Cílem OSN je udržování mezinárodního míru a bezpečnosti, a to prováděním takových kolektivních opatření, aby došlo k eliminaci útočných činů, které by vedly k porušení míru a mezinárodní bezpečnosti; podpora při rozvíjení přátelských vztahů mezi národy; vzájemná mezinárodní spolupráce v otázce řešení mezinárodních problémů týkajících se zejména hospodářské, sociální, kulturní nebo humanitární oblasti a současně vzájemný respekt k základním svobodám a lidským právům bez rozdílu rasy, pohlaví, náboženství či jazyka (Informační centrum OSN, 2015).

3.1.1 Struktura

Organizační strukturu OSN tvoří šest základních orgánů: Valné shromáždění, Rada bezpečnosti, Ekonomická a sociální rada, Poručenská rada, Mezinárodní soudní dvůr a Sekretariát OSN. Nejvýznamnějšími a nejdůležitějšími orgány jsou právě první dva zmiňované.

Valné shromáždění je orgán, ve kterém je přítomno všech 193 členských států. Každý stát má při hlasování jeden hlas, přičemž váha hlasu je u všech členů stejná, nehledě na velikost či počet obyvatel daného státu. Valné shromáždění projednává celou škálu otázek vztahující se k mj. mezinárodní bezpečnosti, přijetí nových členů či projednávání

a schvalování rozpočtu organizace. V případě prvních dvou jmenovaných je zapotřebí dvoutřetinová většina přítomných a hlasujících členů (Informační centrum OSN, 2015).

Rada bezpečnosti je stěžejním orgánem v rámci struktury OSN. Jak z Charty OSN vyplívá, nese zodpovědnost za udržování mezinárodního míru a bezpečnosti. V Radě bezpečnosti je přítomných patnáct členů, pět z toho je stálých. Jedná se o vítězné mocnosti po druhé světové válce – Čínu, Francii, Rusko, USA a Velkou Británii. Zbylých deset členů je voleno vždy volených Valným shromážděním na dvouleté funkční období dle regionálního klíče, tak, aby došlo ke spravedlivému rozdělení po zeměpisné stránce. Alespoň devět z patnácti hlasů je zapotřebí ke schválení rozhodnutí o běžných procedurálních otázkách. V případě, že se hlasuje o zásadních otázkách, musí kladnými hlasy tuto otázku stvrdit devět členů včetně všech pěti členů stálých. Dojde – li k situaci, kdy jeden ze stálých pěti členů s usnesením nesouhlasí, může ho vetovat, tedy zamítnout. V situaci, kdy s návrhem nesouhlasí a nechce uplatnit právo veta, může se hlasování zdržet. V případě přijetí rezoluce, článek 25 Charty OSN uvádí, že členové OSN souhlasí se schváleným rozhodnutím, jež Rada bezpečnosti vydala a rovněž se zavazují, že budou dané rozhodnutí plnit. Rada v souvislosti s naplňováním svého „cíle“ schvaluje mírové operace se souhlasem dotčených zemí a dalších stran (Broža et al., 2008). Již od raných počátků založení OSN je RB kritizována a volá se po její reformě s možností rozšíření stálých členů. Jedním z bodů reformy je právě neomezené právo veta, kterým lze blokovat jakékoli usnesení Rady bezpečnosti. Česká republika společně se skupinou G4 dlouhodobě zastává postoj, který volá po reformě Rady bezpečnosti (MZV, 2016).

3.1.2 Financování

O financování OSN se stará všech 193 členských států. Jedná se tak o primární a zároveň jediný zdroj příjmů, kterými OSN disponuje. Každý členský stát je povinen přispívat do obou rozpočtů. Výše příspěvku je vypočtena v závislosti na schopnosti dané země přispívat, na výši národního důchodu a počet obyvatel daného státu. OSN hospodaří se dvěma rozpočty, řádným rozpočtem a rozpočtem pro mírové operace (Informační centrum OSN v Praze, 2014).

Řádný rozpočet je schvalován jedním z orgánů OSN, Valným shromážděním, to na dvouleté období. Z řádného rozpočtu jsou financovány běžné činnosti spojené s činností centrály OSN v New York a detašovaných pracovišť po celém světě (Informační centrum OSN v Praze, 2014). Jak je již z názvu patrné, z rozpočtu na mírové operace jsou financovány

mise v konfliktech postižených oblastí. Na fiskální rok 2018/2019 byl schválen rozpočet v celkové výši 6,7 miliard USD. Tato částka v porovnání s celkovými náklady vynaloženými na celosvětové vojenské výdaje v roce 2013, tvoří méně než půl procenta. Z rozpočtu se financuje 12 ze 14 mírových misí Organizace spojených národů, podporuje a zabezpečuje logistické operace pro mise Africké unie v Somálsku (AMISOM), poskytuje potřebné logistické a technologické prostředky všem mírovým operacím prostřednictvím středisek globálních služeb v Brindisi (Itálie) a Valencii (Španělsko) a regionálním středisku v Entebbe (Uganda). Zbývající dvě mírové mise, dozorčí organizace OSN pro dodržování příměří (UNTSO) a skupina vojenských pozorovatelů pro Indii a Pákistán (UNMOGIP) jsou financovány z řádného rozpočtu OSN (United Nations Peacekeeping, 2019).

Největší podíl na celkovém rozpočtu vyhrazeného na financování mírových operací zaujímá pět stálých členů Rady bezpečnosti. Tyto státy jsou zavázány odvádět vyšší podíl finančních prostředků do tohoto rozpočtu, neboť zastávají klíčovou roli v udržování mezinárodní bezpečnosti a míru (United Nations Peacekeeping, 2019). Tabulka č. 1 zobrazuje deset států, které mají na financování v tomto fiskálním roce největší podíl. Pouze těchto deset zemí financuje necelých 80 % z celkového rozpočtu. Příspěvky Spojených států amerických tvoří pro letošní fiskální rok bezmála třetinu celého rozpočtu. Téměř totožný podíl – 31,91 % - do rozpočtu odvádí v součtu všechny státy EU.

Tabulka 1: Procentuální podíl deseti největších přispěvatelů do rozpočtu na mírové operace – 2018

USA	28,47
Čína	10,24
Japonsko	9,68
Německo	6,39
Francie	6,28
Velká Británie	5,77
Rusko	3,99
Itálie	3,75
Kanada	2,92
Španělsko	2,44

Zdroj: United Nations Peacekeeping (2019).

3.1.3 Aktivity OSN přispívající k zajištění bezpečnosti

Jedním z hlavních úkolů OSN je udržování mezinárodního míru a bezpečnosti. K naplnění tohoto cíle, OSN disponuje prostředky, které napomáhají k prevenci a stabilizaci konfliktů a následně post konfliktní rekonstrukci. Jedná se především o aktivity preventivní diplomacie,

peacekeepingu, peacebuildingu, peacemakingu, boje proti terorismu a činnosti spojené s jaderným odzbrojováním.

1) Preventivní diplomacie

OSN definuje preventivní diplomacii, jako souhrn opatření sloužících k předcházení sporů mezi stranami a zabránění tomu, aby stávající spory vystupňovaly v konflikt. Rovněž omezení jeho šíření, pokud ke konfliktu dojde (UN Documents, 1992). V ideálním případě je pro všechny zúčastněné strany nejlepším možným řešením, aby k žádnému konfliktu nedošlo. Cílem je snížit lidské utrpení, ekonomické náklady konfliktu a jejich následků, je v předcházení konfliktů v první řadě. Po ekonomické stránce je prevence mnohem levnějším řešením než následné financování poválečných rekonstrukcí či investice do lidského i ekonomického kapitálu do několikaletého procesu peacebuildingu. Prevence může rovněž snížit potřebu vojenských intervencí v dané oblasti. To jsou důvody, proč OSN označuje preventivní opatření za jeden z nejúčinnějších způsobů řešení konfliktů. Prevence konfliktů umožňuje komunitám rozvíjet se, prosperovat a dosahovat dlouhodobě udržitelného míru (Political and Peacebuilding Affairs, 2019).

2) Peacekeeping

Peacekeeping neboli udržování míru je vykonáván mírovými silami OSN v rámci mírových misí. Pro jednu z nejdůležitějších technik posilování celosvětové bezpečnosti a míru neexistuje žádná ustálená definice. Tshiband (2013) definuje peacekeeping jako jistou prevenci, omezení, zpomalení a ukončení konfliktu, prostřednictvím intervence třetí strany, která jedná organizovaně, je mezinárodně řízená, a to za pomoci mezinárodních skupin vojáků, policistů a civilistů s cílem obnovení a udržování míru. Peacekeeping je neodmyslitelně spojován s vojáky v modrých přilbách s nápisem UN operujících především ve státech Afriky či Blízkého východu (Tshiband, 2013). Svoji kapacitou zhruba 78 000 vojáků společně s 25 000 civilními pracovníky se tak jedná o, na světě, druhou nejpočetnější „armádu“ operující v zahraničí hned po armádě Spojených států amerických (Auterssere, 2019).

Mírové síly OSN, tak jak je známe dnes, nevypadaly po celou dobu svého působení stejně a procházely postupnou proměnou. Od vzniku OSN v roce 1945 do současnosti, dochází k proměně významu, stejně tak i činností, které se pod tímto termínem, skrývají. Původně OSN ani nezamýšlela mít své vlastní ozbrojené síly. Rovněž Charta OSN nijak o peacekeepingu nepojednává. Doba na sebe nenechala dlouho čekat, a v roce 1948 došlo

k první pozorovatelské misi, která se dá, do jisté míry, označit za zrod peacekeepingu. Mise, nesoucí označení UNTSO, měla za cíl monitorovat napětí mezi Izraelem a jeho arabskými sousedy (Auterssere, 2019). Waisová (2011) uvádí, že první misí, kterou lze z dnešního hlediska definovat jako misi mírovou, byla mise UNEF, jež se odehrála v roce 1956, tedy v době Suezské krize. Na jejím základě se začaly budovat pravidla a znaky misí budoucích. Rovněž došlo k vytvoření základních principů, které stanovily hranice, jejichž překročení by vedlo k selhání mise. Waisová (2011) těchto pět základních principů definuje následovně:

1) Princip souhlasu stran sporu – mírové jednotky mohou být do dané oblasti vyslány pouze za souhlasu stran, jež jsou zapojené do konfliktu. Jednotky tak lze vyslat na území dané strany. I přesto, že mírové jednotky jsou ozbrojené, v mnohých případech jen lehkými zbraněmi, nemají donucovací charakter nýbrž jejich cílem je nalezení smíru a dialogu mezi zúčastněnými stranami. Následně snaha o jejich odzbrojení a podpora civilního obyvatelstva.

2) Princip nepoužití síly s výjimkou sebeobrany – mírové jednotky v daném konfliktu figurují jako morální autorita, jež sahá k použití silových řešení pouze v sebeobraně. Tento princip v 90. letech 20.století doznal změn, neboť se v praxi ukázal jako bezzubý, a to konkrétně v misích UNAMIR a UNPROFOR.

3) Princip univerzality – označován jako princip dobrovolného příspěvku ve formě jednotek z neutrálních států – uvádí, že mírové jednotky jsou složeny z jednotek států, které v daném konfliktu nemají žádný záměr. Z tohoto důvodu se misí zúčastňují především jednotky ze vzdálených zemí. I tento princip však vykazuje určité nedostatky, které vedly k diskuzím mezi členskými státy. Prvním faktorem je finanční a personální dobrovolnost příspěvků v rámci misí OSN. Záleží tak na rozhodnutí každého státu, zdali na danou misi přispěje, ať už finančně či vysláním svých lidí. Druhým faktorem, který rozděluje členské státy, je nasazení například jednotek některého z afrických států do místa konfliktu v jiné africké zemi. Zastánci argumentují, že dané jednotky se v oblasti budou lépe orientovat, neboť k místu mají z kulturního či socioekonomického hlediska blíže než například jednotky z Bangladéše a budou tak cítit určitou sounáležitost s místními poměry.

4) Princip nestrannosti – místní obyvatelstvo by mělo vnímat činnosti vykonávané v rámci mise a chování zaměstnanců těchto misí jako nestranné. Snaha o zachování nestrannosti nesmí však překlénout v nečinnost. Naopak, mírové jednotky musí plnit svěřené úkoly závazně a nezaujatě.

5) Princip kontroly ze strany generálního tajemníka OSN – z politického hlediska je za mírové mise ze svého funkce odpovědný generální tajemník OSN, společně s orgány jemu podřízenými, zejména pak odbor pro mírové operace.

Těchto pět základních principů tvoří základ pro tzv. mise první generace, které byly převážně pozorovatelského a monitorovacího charakteru. Mise první generace trvaly od roku 1956 do ukončení studené války. V tomto období proběhla kromě mise UNEF i celá řada dalších, například UNCI či UNMOG. Mise UNCI si kladla za cíl monitoring odchodu nizozemských vojáků z Indonésie, která patřila mezi holandské kolonie. Účastníci mise UNMOG v Řecku prováděli dohled nad řeckou hranicí v období tamní občanské války.

Po skončení studené války a koncem bipolárního rozdělení světa bylo nezbytné charakter misí reformovat tak, aby lépe reflektovaly podmínky doby a byly schopny čelit novým hrozbám. Výsledkem přijetí rezoluce Rady bezpečnosti o reformě mírových operací došlo ke vzniku misí druhé generace. Agenda misí tak doznala nových rozměrů – dohled nad průběhem voleb, proces odzbrojování stran zapojených do konfliktu, monitoring, obnova kritické infrastruktury atd. Obecně lze tyto činnosti shrnout do třech základních oblastí – peacemaking, peacekeeping a peacebuilding. Přibyly činnosti, které vyžadovaly zapojení i jiných než vojenských složek. Do misí se tak začali zapojovat i civilní pracovníci, a to zejména policisté, jejichž agenda byla soustředěna na stabilizaci vztahů v tamní společnosti a následná pomoc s post konfliktní rekonstrukcí. Nejznámějšími i nejfatálnějšími misemi, které na sebe stáhly, na konci 20. století, pozornost patřily UNAMIR, UNPROFOR a UNOSOM (AMO, 2009). Vysoké ztráty na životech a majetku odkryly archaické principy z 50. let pro plnění mírových operací. Nejvíce bezzubým se ukázal princip o nepoužití síly a nestrannosti, který v konfrontaci s reálnými podmínky ve zmiňovaných misích ve Rwandě, Jugoslávii a Somálsku, působil pro mírové jednotky až kontraproduktivně (Waisová, 2011). Mise UNAMIR ve Rwandě v roce 1994 s cílem zabránit genocidě mezi kmeny Hutuů a Tuciů dopadla neúspěchem. OSN odmítlo této misi udělit mandát, a to z toho důvodu, aby se neopakoval podobný scénář jako při misi UNOSOM v roce 1992, kdy snaha o ukončení občanské války v Somálsku vedla k fiasku. Když ve Rwandě došlo k zabití deseti belgických vojáků, kteří spolupracovali s jednotkami UNAMIR, OSN se rozhodla do konfliktu nezasahovat. Během 100 dní došlo k vyvraždění 800 000 civilistů a OSN pouze přihlížela (BBC, 2014). K poslednímu závažnému selhání došlo v rámci mise UNPROFOR v bývalé Jugoslávii, kdy došlo k zabití zhruba osmi tisíc muslimských obyvatel v roce 1995. Událost je označována jako Srebrenický masakr (Auterssere, 2019).

Zkušenosti s misemi ve Rwandě a Jugoslávii byly spouštěčem pro další reformu mírových misí, a to zejména v principu použití síly pouze v rámci sebeobrany. Mírové mise tak nově mohou využít síly, pokud se potvrdí podezření, že se jedná o konflikt, ve kterém dochází k zabíjení civilního obyvatelstva (Waisová, 2011).

V návaznosti na rozšiřování agendy misí druhé a třetí generace, Hansen et al. (2004) doplňují šest dalších aspektů, které by v kombinaci s naplněním předchozích principů měly vést k úspěšnému zvládnutí mírových operací:

1) OSN musí rovněž projevit závazek k zásadám transparentnosti a odpovědnosti ve svých činnostech. Chování OSN v mírových misích nesmí být vnímáno jako jednání nadřazené zákonům. K dodržování práv je k dispozici ombudsman, který posuzuje například výhrady místního obyvatelstva k průběhům misí či nespokojenost s akcemi konanými mírovými jednotkami.

2) Důležitou součástí udržování dobrých vztahů mezi místním obyvatelstvem a mírovými jednotkami je respekt k odlišným kulturním tradicím a společenských norem. Z tohoto důvodu by součástí tréninku mírových jednotek mělo být řádné proškolení jejich členů, a to právě zejména v oblasti historie, kultury a dalších důležitých aspektů dané země.

3) Akce vedené k dosažení peacebuildingu jako například pomoc při obnově základních občanských služeb a podpory v rehabilitaci a rekonstrukci konfliktem zničené země, vedou k získání podpory a náklonu tamního obyvatelstva, a tím zvyšují šanci pro úspěšné dokončení mise.

4) Při snaze o budování a udržování míru je doporučenou strategií spolupracovat s místními orgány. Problém však nastává v případě, kdy v oblasti postižené konfliktem je obtížné identifikovat, kdo reprezentuje danou autoritu.

5) Důraz by měl rovněž být kladen na podporu procesů a institucí, které se snaží o dosažení smíru mezi válčícími stranami a obnovu ekonomických a sociálních vazeb. Cílem je, aby po dokončení mise v daném místě nezůstalo „vakuum“, ale aby peacebuildingové jednotky dopomohly s rehabilitací daného místa.

6) V závislosti na charakteru mise je nezbytné, aby OSN byla schopná reagovat na požadavky týkající se lidského kapitálu. Pokud v dané lokalitě již mírové jednotky svoji práci odvedly, na řadu přicházející jednotky složené například z inženýrů, s cílem zabezpečit pomoc s post konfliktní rekonstrukcí daného místa. OSN musí umět přizpůsobit složení svých mírových sil tak, aby zastávaly svoji úlohu, co možná nejefektivněji.

Jak popisuje obrázek 3, v současné době je vedeno čtrnáct peacekeepingových misí pod záštitou OSN po celém světě. Polovina z nich se odehrává na africkém kontinentě (Západní Sahara, Mali, Jižní Súdán, Středoafriická republika, Demokratická republika Kongo), tři ve státech Blízkého východu, dvě v Evropě (Kypr, Kosovo) a po jedné na Haiti a na území Kašmíru (Indie a Pákistán). Do misí je zapojeno 88 633 členů personálu. Zhruba 75 000 z toho tvoří jednotky vojenského charakteru, deset tisíc civilních jednotek zejména policejního charakteru, tisíc dvě stě pozorovatelů a dva tisíce velících důstojníků (United Nations Peacekeeping, 2018).



Obrázek 3: Rozložení mírových sil v rámci peacekeepingových misí OSN - 2018

Zdroj: United Nations Peacekeeping (2018).

3.1.4 Peacekeeping – ano či ne?

Nejen v návaznosti na nízkou úspěšnost misí v 90. letech 20. století se vedou debaty o tom, zdali jsou peacekeepingové mise pod vedením OSN efektivním řešením zajišťující bezpečnost a plní tak svůj účel. V této problematice se odborníci na první dobrou nedokáží shodnout. Zjistit, zdali jsou peacekeepingové mise OSN efektivní nástrojem je poměrně složité, neboť není jasné, jak tuto efektivitu měřit. Vzhledem k tomu, že OSN nedisponuje žádnou vlastní vojenskou silou, musí tak spoléhat na dobrou vůli svých členských států, které personál i materiál poskytují. Na druhou stranu, členské země se mnohdy zdráhají riskovat

život svých vojákův konfliktech, v nichž nemají sami žádný zájem. Trvá tak často měsíce, než OSN shromáždí potřebnou sílu, kterou potřebuje. Avšak ve většině případů jsou ve výsledku mírové síly složeny ze špatně vyškoleného a špatně finančně ohodnoceného personálu z převážně rozvojových zemí. Vojáci jsou rovněž v mnoha případech vybaveni buď nedostatečným nebo zastaralým materiálem. Největší zastoupení personálu mají k roku 2017 Etiopie, Bangladéš, Indie, Rwanda a Pákistán. Česká republika do těchto misí zapojila pouze jedenáct jedinců (Auterssere, 2019).

Problémy nastávají i ve velení, neboť jednotliví důstojníci se hlásí nejen vedení OSN, ale i velení své vlastní země. Pro země je stěžejní vyhnout se co největším ztrátám. Pokud dojde k situaci, kdy si velící člen mise má vybrat, jestli bude pokračovat v plnění mandátu či v konfliktu nezakročí a stáhne své vojáky, vybere si zpravidla to druhé. Takováto situace nastala v Jugoslávii v roce 1995, kdy se nizozemský velitel spolu se svou jednotkou nezasáhl proti masakru vedeného proti muslimské menšině, a to právě z důvodu, že by jeho prapor byl srbskou stranu eliminován. Dalším bodem, který degraduje práci peacekeepingových misí je problém sexuálního zneužívání právě členy mírových sil. Existuje řada důkazů, které potvrzují zapojení členů mírových sil do mučení v rámci vykonávání misí v Kongu, Středoafričké republice a Somálsku. V Bosně, na Haiti a v Kosovu docházelo k obchodování s lidmi. Za posledních dvanáct let, OSN obdržela zhruba tisícovku obvinění ze sexuálního zneužívání právě jejími členy (Auterssere, 2019).

Problémem existuje i na straně médií, která rovněž do jisté míry napomáhají k degradaci aktivit OSN v této oblasti, neboť se větší míře informují o těch misích, které byly méně úspěšné (Walter 2018). Dalším problémem jsou nedostatečné finanční prostředky, vybavení a rovněž nedostatek personálu. Problém představuje i zisk mandátu, tedy možnosti v dané oblasti vést mírovou operaci, který je výsledkem dlouhých diplomatických jednání. Dalším, ne úplně funkčním příkladem schopnosti OSN zajistit v dané lokalitě bezpečnost, je v dané oblasti uspořádat proces předčasných voleb, jakožto demokratického nástroje pro řešení konfliktu. V Angole v roce 1992 došlo k předčasným volbám, které si kladly za cíl uklidnit tamní situaci. Naopak došlo k obnovení konfliktu mezi vládnoucí stranou a povstaleckou skupinou, který přinesl více obětí než do té doby sedmnáct let probíhající válka, kterou mírové síly měli pomoci ukončit. V některých případech na mírové síly nahlíženo jako na tzv. neokolonialisty, neboť v očích místních, v dané lokalitě neplní své úkoly a chovají se vůči místnímu obyvatelstvu arogantně. Pokud je na mírové jednotky takto nahlíženo nelze se divit,

že místní obyvatelstvo s nimi odmítá spolupracovat, což jen ztěžuje situaci, a to na vyřešení konfliktu nepřidá (Auterssere, 2019).

Na druhou stranu existuje řada studií, které přínos modrých přileb analyzovaly a došly k závěru, že peacekeeping funguje, i přes výše zmíněné nedostatky, ze všech možných prostředků k zajištění bezpečnosti, nejlépe. Studie došly k závěru, že peacekeeping má signifikantní a pozitivní vliv na omezení šíření občanských válek, zvyšuje úspěšnost vyjednaných dohod a podílí se na uklidnění situace a zabezpečení a udržení doby trvání míru po skončení války. Nejen to, ale každá studie, která se zabývala různými typy mírových misí, zjistila, že OSN byla účinnější v prevenci a snižování násilí než mise mimo OSN, a že silnější mandáty a mise s větší působností zvyšovaly pravděpodobnost úspěchu jakékoli mise. Tak tomu bylo i v případě, že mise byla navržena tak, aby zabránila šíření občanské války, zabíjení civilistů nebo prodloužila dobu trvání míru, jakmile bylo dosaženo příměří nebo dohody. Čím více vojáků OSN chtělo vyslat a čím silnější byl mandát, který byl ochoten poskytnout, tím více bylo OSN schopno snížit násilí páchané v dané oblasti (Walter, 2018).

3.2 Severoatlantická aliance

Severoatlantická aliance neboli NATO je druhou klíčovou organizací zajišťující mezinárodní bezpečnost. Tento vojenský pakt, skládající se z devěadvaceti států, vznikl již v roce 1949, tedy o pouhé čtyři roky později než OSN. U založení stály dvě velmoci – Spojené státy a Kanada, společně s deseti západoevropskými státy s cílem zabránit tehdejšímu Sovětskému svazu rozšiřování svého vlivu. Tohoto cíle se Severoatlantická aliance nevzdala až do rozpadu Sovětského svazu v roce 1991. Po rozpadu bipolárního rozdělení světa se mnozí domnívali, že nebezpečí pominulo a netřeba tak navyšovat obranné výdaje, nýbrž je snižovat. Ruku v ruce s tímto opatřením se začalo pochybovat rovněž o přínosu NATO. Nedlouho poté došlo k rychlému vystřízlivění. Nejen v tehdejší Jugoslávii, ale i v zemích bývalého Sovětského svazu začalo postupně docházet k regionálním konfliktům převážně s rasovým podtextem. Aliance ihned započala s řadou reforem a kooperací s ostatními státy a organizacemi operujícími na poli bezpečnostních vztahů. První operace, která se udála pod záštitou aliance a mimo její území bylo zapojení se do konfliktu právě v Jugoslávii v roce 1995, konkrétně v Bosně a Hercegovině, kde v té době probíhala Bosenská válka za nezávislost, často označováno jako nejkrvavější konflikt v tehdejší Jugoslávii (NATO, 2012). V roce 1999, tedy o čtyři roky později došlo ke schválení operace Spojenecká síla, při které

došlo k bombardování Bělehradu s cílem vyřešení sporů mezi Srby a kosovskými Albánci. I přes to, že k naplnění cíle došlo, celá událost vzbudila vlnu kritiky a kontroverzí. (ČTK, 2019)

Další událost, která urychlila transformaci do uskupení, jak ho známe dnes, byly teroristické útoky spáchané 11. září 2001 teroristickou organizací Al-Kajda. Den po útoku vzešel v platnost, poprvé v historii NATO, článek 5 Washingtonské smlouvy, ustavujícího dokumentu Severoatlantické aliance. Článek 5 Washingtonské smlouvy je stěžejním pro fungování Aliance jako celku, neboť pojednává o tzv. kolektivní obraně. Pokud dojde k napadání člena či členů Aliance, ostatní členské státy musí neprodleně podniknout taková opatření, aby byla, co v nejkratší době obnovena a zachována bezpečnost severoatlantického prostoru, a to i použitím ozbrojené síly. Na článek 5 navazuje článek 6, který vymezuje, co je pokládáno za ozbrojený útok. Za ozbrojený útok na jednu nebo více smluvních stran se pokládá ozbrojený útok „na území kterékoli smluvní strany v Evropě nebo Severní Marice, na Alžírské departmenty Francie, na území Turecka nebo na ostrovy pod jurisdikcí jakékoli smluvní strany v severoatlantickém prostoru severně od obratníku Raka; na ozbrojené síly, lodě či letadla kterékoli smluvní strany, jež se nacházejí na těchto územích nebo nad nimi nebo na kterémkoli jiném území v Evropě, kde byla umístěna okupační vojska kterékoli smluvní strany v den vstupu této smlouvy v platnost, nebo ve Středozezemním moři, nebo v severoatlantickém prostoru severně od obratníku Raka.“ (natoaktual.cz, 2019)

K prvnímu a zatím poslednímu závažnému narušení severoatlantického prostoru došlo v roce 2015, kdy do tureckého vzdušného prostoru nedovoleně pronikl ruský letoun, který byl následně tureckou armádou sestřelen. Narušení vzdušného prostoru ruským letectvem odsoudil i tehdejší generální tajemník NATO Jens Stoltenberg a označil jednání Ruska za nezodpovědné a nebezpečné (ČT24, 2015a).

Výroční zpráva za rok 2018 popisuje bezpečnostní hrozby, kterým čelí a budou čelit členské státy aliance. První hrozbu představitelé aliance spatřují ve vztahu s Rusko federací, jakožto s velmi významným hráčem s nezanedbatelným postavením na mezinárodní scéně. Jak zpráva uvádí, ze strany Aliance v minulosti došlo k dialogu s ruskou stranou, avšak po nelegální ozbrojené agresi na území východní Ukrajiny a anexi Krymu společně s akcemi hybridního charakteru namířených proti členům Aliance a obsazením lodí ukrajinského námořnictva a jejich posádek v Azovském moři, NATO vztahy s RF rozvázalo. Nadále tak ve vztahu s Ruskem Aliance zaujímá spíše obranné postavení, ale do budoucna nevyklučuje možnost vedení dialogu (NATO, 2019).

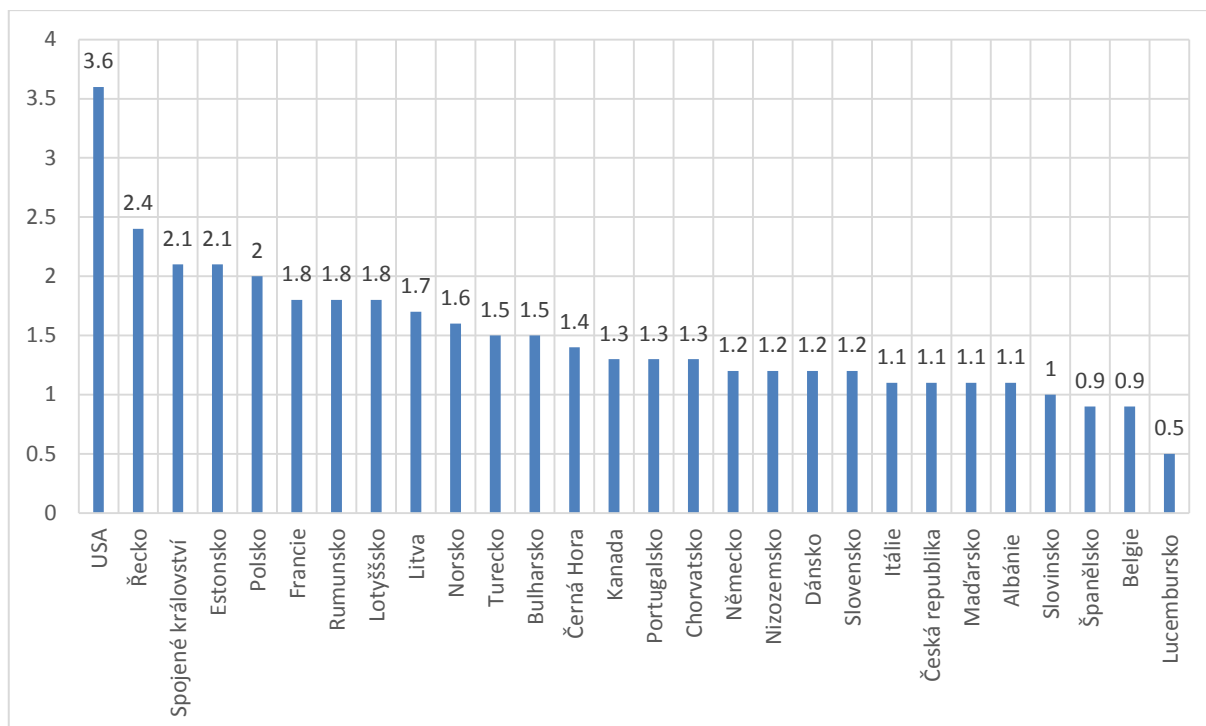
3.2.1 Struktura

Ústředním orgánem Severoatlantické aliance je Severoatlantická rada (NAC). V čele NAC předsedá generální tajemník NATO, kterým je od roku 2014, norský politik a ekonom, Jens Stoltenberg. NAC představuje prostor pro dialog a diskuzi mezi jednotlivými členskými státy. Druhým orgánem v pořadí, skupina pro jaderné plánování (NPG) se zabývá otázkami jaderné politiky, kam například spadá bezpečnost jaderných zbraní, jejich technické zabezpečení a rozmístění. Posledním z trojice rozhodovacích orgánů představuje vojenský výbor NATO (MC). Jedná se o rovněž o nejvyšší vojenský orgán, jehož hlavní činností patří poradenská činnost v oblasti vojenství NAC a NPG. Čelní představitel MC je předseda Vojenského výboru. Tento post v letech 2015–2018 zastával český armádní generál Petr Pavel (MOČR, 2019).

3.2.2 Financování

V souvislosti s problematikou financování Severoatlantické aliance se mluví o přímém a nepřímém financování.

Nepřímé financování hraje v případě financování Aliance klíčovou roli. Členské státy se zavázali, že každý rok budou odvádět 2 % HDP na obranu své země. Jedná se především o náklady spojené s vyzbrojováním, výcvikem a nasazením svých jednotek. Každý členský stát si tak sám financuje náklady související s výcvikem či účastí svých vojáků na zahraničních misích v rámci Aliance (Aktuálně.cz. 2019). Z obrázku 4 je patrné, že v roce 2017 cíl 2 % HDP splnilo pouze pět států z celkových devětadvaceti. Island do grafu není zanesen, neboť nedisponuje téměř žádnými ozbrojenými složkami, a tím pádem jsou jeho výdaje na zbrojení, v celkovém kontextu, zanedbatelné. Podobná situace není výjimkou ani pro předešlé roky, kdy většina spojenců nebyla schopna plnit své závazky vůči Alianci, mezi nimi i Česká republika. Jediní členové, kteří svůj závaz vůči Aliance dlouhodobě plní jsou Spojené státy, Francie a Řecko.



Obrázek 4: Výdaje na obranu členských států NATO v roce 2017 (v % HDP)

Zdroj: McCarthy (2018).

Druhým způsobem, kterým se členské státy podílejí na financování NATO, je financování přímé. Přímé financování stojí na principu tzv. „common funding“ neboli kolektivního financování. Celkový objem financí vynaložený v souvislosti s kolektivním financováním tvořil v posledních letech pouze zhruba 2 mld. EUR. Tato částka v procentuální vyjádření představuje cca. 0,3 % z celkových výdajů vydaných na obranu všemi členskými státy. Múčka (2017) uvádí, že i když se daná částka na první pohled může v celkovém kontextu jevit jako zanedbatelná, není tomu tak. Rovněž v kolektivním financování shledává přínos, neboť podporuje akceschopnost, soudržnost, solidaritu členů v rámci Aliance. Tyto aktivity jsou nezbytnou součástí vedoucích k plnění cílů spojení. Ze společných prostředků jsou především hrazeny aktivity, které, jak uvádí NATO, jsou tzv. „over and above“. Společné financování se zaměřuje na financování aktivit, jež jdou nad rámec těch, které lze rozumně očekávat, že budou hrazeny z národních zdrojů jednotlivých členských států (NATO, 2018). V praxi se jedná například o výstavbu infrastruktury nezbytnou pro zajištění hladkého chodu operací či o výstavbu a provoz velitelství. V průběhu let dochází k transformaci výdajů vydávaných právě ze společného rozpočtu, a to z důvodu reakce na změny v bezpečnostní prostředí a na změny cílů NATO. Zmíněná výstavba infrastruktury byla klíčovou v průběhu

Studené války, kdy cílem NATO bylo vybrané prvky infrastruktury v členských zemích posunout na úroveň, jež by splňovala určité standardy.

Prostředky, kterými členské země přispívají do společného rozpočtu, zabezpečují financování aktivit a činností, a to ve třech oblastech. Prvním je Program bezpečnostních investic (NSIP), který pokrývá hlavní investice do výstavby letištní, komunikační a logistické infrastruktury. Poskytuje zařízení a vybavení – komunikační a informační systémy, systémy protivzdušné obrany, výstavbu letišť a přístavů v kritických oblastech, potřebných pro podporu nasazených sil. Program bezpečnostních investic je financován ministerstvem obrany každého členského státu. Projekty jsou realizovány buď jednotlivými zeměmi nebo speciálními agenturami NATO. Pro rok 2019 bylo odsouhlaseno zastropování NSIP na částku 700 mil. EUR. Druhým rozpočtem, do kterého je přispíváno je Vojenský rozpočet (MB). Z MB jsou financovány provozní náklady velitelství a programů velitelské struktury NATO, misí a operací po celém světě a v neposlední řadě penzí pro bývalé civilní zaměstnance v rámci vojenského velitelství (NATO, 2018a). Poslední společným rozpočtem je Civilní rozpočet (CV), jež zabezpečuje financování Mezinárodního štábu NATO a programů zaměřujících se na oblasti vědeckého výzkumu, inovací či výměny znalostí (Múčka, 2017). U MB a CV došlo v roce navýšení jejich rozpočtu. U MB došlo k meziročnímu navýšení o 7,2 %, a to z 1,325 mld. EUR (2018) na 1,395 mld. EUR (2019). V případě CB rovněž došlo k meziročnímu nárůstu, a to o 1,9 % z 245,8 mil. EUR na 250,5 mil. EUR (2019). Navýšení rozpočtů pro rok 2019 jsou podle generálního tajemníka NATO Jense Stoltenberga, reakcí na nové bezpečnostní hrozby, ať už se jedná o hrozby kybernetického charakteru, hrozby ze strany Ruska či hrozby spojené s nestabilní situací na Blízkém východě a severní Africe (NATO, 2018c).

3.2.3 Aktivity NATO přispívající k zajišťování bezpečnosti

Rozsah činností, kterými NATO přispívá k zajištění bezpečnosti je velmi široký. Mezi hlavní aktivity patří boj proti terorismu, šíření zbraní hromadného ničení a v neposlední řadě boj proti kybernetickými hrozbám. Nejdůležitějším a stěžejním prvkem NATO je právě princip kolektivní obrany, který je uveden v článku 5 Washingtonské smlouvy. V souvislosti s vojenským charakterem organizace NATO podléhají některé informace o jejich aktivitách utajení.

NATO dlouhodobě bojuje s terorismem na Blízkém východě. V první řadě se snaží konflikty řešit cestou smíru, ovšem přiznává, že se v mnohých případech v zapojenými

stranami ke konsenzu nedosáhne a musí dojít k vojenské intervenci. Dále Balabán et al. (2007) shledávají přínos v NRF neboli silách rychlé akce NATO. NRF je tvořeno z univerzálních a výkonných jednotek pozemního, vzdušného i námořního charakteru. V případě potřeby může dojít jejímu okamžitému nasazení, avšak po předchozím souhlasu NAC. V současné době je tvořena zhruba čtyřiceti tisíci členy. Spektrum činností je rovněž velmi různorodé. NRF mohou poskytovat podporu při odstraňování následků živelních katastrof přes boj s terorismem až po evakuaci osob. (Kulíšek, 2010) Dále, v souvislosti s hrozbou profilací zbraní hromadného ničení NATO disponuje protiraketovým systémem vzdušné obrany (Balabán et al., 2007).

V současnosti ozbrojené síly NATO působí v Afghánistánu, Kosovu, Středozemním moři, Iráku, Africe a na Ukrajině (NATO, 2018a).

3.3 Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

Třetí, mnohdy opomíjenou, organizací, která podílí na zajišťování bezpečnosti, a to zejména na evropském kontinentu, je OBSE, tedy Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, v minulosti známou jako KBSE – Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. Zastoupení v OBSE má všech 28 členských států EU společně s dalšími státy v Evropě. Do celkového počtu 57 členů spadají i státy severní Ameriky a střední Asie (Euroskop.cz, 2018).

Cílem OBSE je, podobně jako v případě OSN a NATO, zachování mezinárodního míru a bezpečnosti, prevence ozbrojených konfliktů, rehabilitace konfliktem postižených oblastí a snaha o tvorbu důvěry mezi jednotlivými státy. OBSE se snaží formou dialogu mezi jednotlivými členskými státy zajistit bezpečnost a vydává pouze doporučení, které nejsou, na rozdíl od usnesení vydaných OSN, právně vymahatelné. Pro OBSE je nejdůležitějším bodem zabránit vypuknutím konfliktu, a to přijetím preventivních opatření ve spolupráci s nevládními organizacemi působících v postižené oblasti (Waisová, 2011). Činnosti OBSE pokrývají všech pět sektorů bezpečnosti, jak je uvádí Buzan. Jedná se o kombinace sektorů vojensko-politického, ekonomicko-environmentálního a společenského.

3.3.1 Struktura

Nejvyšším rozhodovacím orgánem je tzv. summit. Jedná se o schůzky představitelů států či vlád členských států. Projednávají směřování organizace a její činnost. Scházejí se nepravidelně, přičemž poslední schůzka proběhla v roce 2010 v kazašské Astaně. Druhým nejvyšším orgánem ve struktuře OBSE je Rada ministrů, která zasedá mezi summity. Rada

ministrů je složena z ministrů zahraničních věcí jednotlivých členských států. Náplní její agendy je „vyhodnocování aktivit organizace a přijímání rozhodnutí“. Schází se alespoň jednou za rok. Třetí orgán v této struktuře představuje Stálá rada. Její činností je zajišťování každodenní agendy OBSE (MZV, 2019a).

3.3.2 Financování

OBSE je financováno členskými příspěvky všech padesáti sedmy svých členů. Pro rok 2018 byl schválen rozpočet ve výši €137,8 mil. Zhruba dvě třetiny rozpočtu financují polní mise a činnosti vykonávané v regionech. Zhruba 70 % je financováno EU, cca 13 % přispívá USA, jakožto druhý nejdůležitější přispěvovatel po EU. Důležitým zdrojem financování jsou rovněž mimorozpočtové fondy, které hradí náklady spojené s konkrétními misemi. Do mimorozpočtových fondů přispívají členské státy (MZV, 2019b).

3.3.3 Aktivity OBSE přispívající k zajišťování bezpečnosti

Waisová (2011) jmenuje pět základních nástrojů, kterými OBSE přispívá k zajišťování bezpečnosti. Tím, který disponuje největší přidanou hodnotou, jsou krátkodobé a dlouhodobé mise. Další nástroje tvoří zvláštní vyslanci či zmocněnci, akce konané komisařem pro národnostní menšiny, Úřadem pro demokratické instituce a lidská práva a Smírčím a rozhodčím soudem.

Výroční zpráva OBSE za rok 2017 uvádí, že v daném roce byli mise ustanoveny ve čtyřech regionech – jihovýchodní Evropa (Albánie, Bosna a Hercegovina, Kosovo, Černá Hora, Srbsko a Makedonie), východní Evropa (Ukrajina, Moldávie), centrální Asie (Uzbekistán, Kazachstán, Turkmenistán, Kyrgyzstán, Tádžikistán) a jižní Kavkaz (Arménie), kde byla daná mise zrušena k 31.8.2017 (OSCE, 2018). Mise nejsou vojenského charakteru, nýbrž civilního. Mezi hlavní činnosti, které si mise OBSE kladou za cíl jsou aktivity spojené s monitoringem v období voleb, kdy účastníci misí dohlížejí na jejich řádný a demokratický průběh. Obvykle se tak děje v kooperaci s Úřadem pro demokratické instituce a lidská práva. Rovněž se podílejí se na výcviku tamních ozbrojených složek (policie), a to at' už v boji proti traffickingu² či korupci. Dále se mise soustřeďují na budování a reformování tamní veřejné správy, spoluprací s místními orgány při reorganizaci a následné implementaci legislativních a soudních opatření. Balabán et al. (2007) dále dodává, že existuje silná korelace mezi úspěšností a efektivní misí a hostitelským státem. To v praxi znamená, že pokud daný stát

² Trafficking je nelegální činnost spojená například s prostitucí, obchodem s dětmi či s lidskými orgány.

nepřistoupí na spolupráci s členy misí OBSE nelze dosáhnout výsledku, který by uspokojil obě dvě zúčastněné strany.

3.4 Zhodnocení přínosu vybraných mezinárodních organizací

Stejně tak, jako na jakoukoli věc či téma, i na přínos mezinárodních organizací na poli mezinárodních bezpečnosti existují dva názorové protiproudy. Jedna skupina zpochybňuje jejich aktivity či organizace samotné a druhá je naopak podporuje. Autor dodává, že ani mezinárodní organizace nejsou nedotknutelné, nefungují dokonale a provází je řada problémů. Autor se rovněž domnívá, že mezinárodní organizace v té podobě, jak jsou známy dnes, jsou však tím nejlepším možným řešením, jak zajistit bezpečnost alespoň pro většinu obyvatelstva.

OSN přispívá na zajišťování bezpečnosti dvěma hlavními činnostmi – preventivní diplomacií a peacekeepingem. Preventivní diplomacie je klíčovým bodem, neboť pokud dojde k vyřešení krizové situací před vypuknutím konfliktu, redukuje se ztráty na lidských životech a majetku. Potíž nastává v případech, kdy ke konsenzu mezi zúčastněnými stranami nedojde. Poté dochází k intervenci mírových sil, které jak je podrobněji uvedeno podkapitole 3.1.4, provází rovněž celá řada problémů. Ať už se jedná převážně o mediální vyzdvihování těch operací, které dopadly fiaskem, spíše než těch, které svůj účel splnily, přes problémy spojené s nedostatečným financováním či nekvalifikovaným personálem až po sexuální zneužívání členy mírových sil. I přesto, že v posledním uvedeném případě jde v celkovém kontextu jen v řádech o jednotlivce, i toto z dlouhodobého hlediska podkopává důvěru této organizace a poškozují její reputaci.

S dlouhodobou kritikou se potýká i jeden z hlavních orgánů OSN, Rada bezpečnosti a volá se po její reformě. Hlavní potíž spočívá ve zneužívání neomezeného práva veta, jak se již v minulosti mnohokrát stalo v případě SSSR / Ruska, které veto použilo od roku 1946 do roku 2016 dohromady sto pětkrát. Použitím práva veta dochází k zablokování jakéhokoli rozhodnutí RB, a tím pádem se OSN stává takřka bezzubou, i přesto, že se jedná o největší organizaci svého druhu.

Podle autora není pro zajišťování bezpečnosti až tak zásadní prezence mezinárodních organizací, nýbrž jejich vzájemná spolupráce. Pokud by spolupráce nefungovala či by dlouhodobě docházelo k rozkolu, mezinárodní bezpečnost by těmito kroky byla ohrožena. OSN a NATO spolu vzájemně spolupracují i přes jejich rozdílné filozofie. NATO je vojenským paktem, který když je potřeba uplatňuje vojenské řešení sporů, kdežto OSN se

snaží konfliktu vyhnout a řešit spor diplomatickou cestou. Jinými slovy, účinnost NATO je přímo úměrná množství vojenské síly, kterou má k dispozici. Účinnost mírových sil OSN je nepřímo úměrná množství použité vojenské síly. NATO podporuje mírové mise OSN v Africe, a naopak RB OSN poskytla mandát vojákům NATO intervenovat Balkán, Libyi či Afghánistán. OSN společně s NATO bojují v oblasti potírání terorismu či proliferaci zbraní hromadného ničení. Autor se rovněž domnívá, že probíhající spory mezi členy NATO, konkrétně Turecka a zbytku Aliance pouze oslabují její fungování

Spolupráce probíhá i mezi EU a OBSE. EU se podílí na financování aktivit OBSE a její příspěvky tvoří dvě třetiny rozpočtu OBSE. OBSE, konkrétně její pozorovatelé hrají klíčovou úlohu při monitoringu voleb, zda probíhají dle zákona a nedochází například s kupčení s hlasy. Dále se OBSE věnuje v rámci svých misí na trénink či školení tamních policejních jednotek či pomáhají s reformami tamní státní správy.

Autor zastává názor, že i přesto, že mezinárodní organizace a jimi prováděné aktivity nejsou zdaleka dokonalé, v současné době se jedná o jednu z nejlepších možností, jak, v mezích, udržet svět bezpečným. Na druhou stranu vyvstává otázka, zdali by nebylo efektivnější ponechat řešení konfliktů pouze na zúčastněných stranách, neboť pokud dojde k intervenci třetí stranou – mezinárodní organizací, může dojít k například ke kulturnímu neporozumění a ve finále celá akce napáchá více škody než užitku.

4 ČESKÁ REPUBLIKA JAKO ČLEN MEZINÁRODNÍCH ORGANIZACÍ

Vzhledem k dynamicky se měnícímu bezpečnostnímu prostředí a neschopnosti ČR ubránit své území, je pro ČR nezbytné být součástí mezinárodních organizací. Česká Republika jakožto členská země mj. OSN, NATO i OBSE je povinna plnit své závazky k dané organizaci, které jsou dané mezinárodními smlouvami. ČR si uvědomuje důležitost mezinárodních organizací, jejichž je členem, a to zejména EU a NATO.

Organizace, o které tato práce nepojednává, ale je nejen z bezpečnostní hlediska pro ČR nepostradatelné být její součástí, je Evropská Unie. Jak uvádí Bezpečnostní strategie ČR 2015, bezpečnostní politika ČR je velmi úzce provázána s bezpečnostní politikou EU a NATO. Bezpečnost ČR je dále závislá na politické a hospodářské stabilitě EU. ČR z dlouhodobého hlediska podporuje aktivity EU, jejichž budováním dochází k prohloubení systému kooperativní bezpečnosti, posilování stability a zvládnání krizí a konfliktů civilními nástroji. ČR rovněž podporuje rozvoj vztahů EU a NATO a spolupráci EU s USA v bezpečnostní oblasti. Co se přístupu ke konfliktům týče, ČR zastává a podporuje mírové řešení konfliktů a preventivní diplomacii. (MZV, 2015).

ČR, v té době Československo jakožto jedna z 51 zakládajících členů OSN se zavázala k dodržování závazků a pravidel Charty OSN. Dokument „Koncepce zahraniční politiky ČR“ z roku 2011 popisuje, že ČR se zavazuje mj. podporovat aktivity OSN vedoucí k zajištění mezinárodní bezpečnosti. Jedná se o podporu v oblasti jaderného odzbrojování a zbraní hromadného ničení, eliminace terorismu, aktivity spojené s přecházením konfliktů, tedy jejich prevence a s post konfliktní rehabilitací dané oblasti a v neposlední řadě aktivně participovat v mírových misích OSN.

V souvislosti s článkem 5 Washingtonské smlouvy o kolektivní obraně se ČR zavazuje aktivně podílet na zajištění bezpečnosti v případě napadení jiného člena NATO. Pro ČR, jakožto stát se zanedbatelným vojenským potenciálem je výhodné býti součástí této organizace, neboť se v případě napadení může spolehnout na spojeneckou pomoc v rámci členských států NATO. Aby ČR mohla aktivně přispívat k zajišťování nejen své obrany ale i reagovat na nové hrozby, jsou v rámci NATO podnikány společná vojenská cvičení.

Bezpečnostní strategie ČR (MZV, 2015) uvádí hrozby, které ohrožují přímo či nepřímo bezpečnost České republiky, stejně tak bezpečnost spojenců v rámci struktur NATO, EU i OBSE. Jedná se o jedenáct následujících:

1) Oslabování mechanismu kooperativní bezpečnosti i politických a mezinárodně-právních závazků v oblasti bezpečnosti

Státy se snaží využívat různé prostředky s cílem rozložení současného mezinárodního uspořádání. Převážně využívají prostředků propagandy, dezinformací, kybernetických útoků, vysílání neoznačených příslušníků ozbrojených sil atd. Tyto aktivity lze nazvat hybridní válkou. (MZV, 2015) O aktérovi, o kterém se v souvislosti s užíváním těchto praktik mluví je zejména Ruská federace (Golis, 2019). Síla dezinformační kampaně byla znát při prezidentských volbách v USA či ČR v roce 2018. Dochází k rozšiřování například řetězových emailů s převážně šokujícím obsahem, který není založen na faktech. Nutné je přijímané informace ověřovat, nikoli podlehnout jejich emoční stránce.

2) Nestabilita a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru a jeho okolí

Jedná se především o oblasti, ve kterých probíhají konflikty náboženského, politického či ekonomického rázu, které se velmi snadno mohou přejít z konfliktu regionální povahy do konfliktu mezinárodního. Současné tyto konflikty mohou nabývat na intenzitě a vyústit až v konflikt ozbrojený, které následně mohou přímo či nepřímo ovlivnit bezpečnost ČR.

3) Terorismus

Bezpečnostní strategie ČR spatřuje v souvislosti s terorismem trend tzv. „*lonely wolves*“. Jedná se o jedince, kteří zpravidla nezávisle na sobě či na teroristické organizaci, avšak v jejím jméně či ve jménu džihádu, konají ozbrojené útoky, a to především na civilní obyvatelstvo. Tento fenomén na sebe strhl pozornost zejména v souvislosti s řaděním teroristické organizace Islámský stát. Jednalo se o četné útoky odehrávající se převážně v evropských metropolích mezi lety 2014 až 2018. Jako smrtící nástroj se nyní začal objevovat nový trend, a to automobil. Cílem teroristů v této nové éře je zabít co nejvíce lidí, proto je rychle jedoucí vozidlo (dodávka nebo kamion) pro tyto útoky ideální nástroj. Poprvé takto teroristé v rámci džihádu zaútočili v Nice, kdy najeli kamionem do lidí, poté v Berlíně použili stejnou metodu, s tím, že navíc zavraždili řidiče polského kamionu (Borgen et al, 2016).

Dalším fenoménem, který negativně ovlivňuje bezpečnost nejen ČR, ale i její partnery v rámci aliancí jsou tzv. zahraniční bojovníci. Jedná se převážně o jednotlivce, kteří se nechají naverbovat teroristickou organizací. Do jisté míry rozvoji mezinárodního terorismu pomáhá i globalizace, konkrétně rozvoj informačních technologií, internetu a s tím spojených, dnes populárních sociálních sítí. Nikdy v historii nebylo snazší šířit své nenávistné či propagandistické myšlenky či ideologie, sloužící nejen primárně k verbování nových členů do

teroristických organizací, jako je tomu teď. Jako příklad lze uvést znovu Islámský stát, jež díky užitím převážně Facebooku a Twitteru naverbovala až 15 tisíc lidí z téměř osmdesáti zemí po celém světě, a to z evropských států jako Francie, Velká Británie, ale i třeba z Chile nebo Malediv. Tito lidé zpravidla odjíždějí zpravidla na Blízký východ, kde buď za danou teroristickou organizací bojují či jsou vyškoleni konat teroristické útoky při návratu do vlasti (ČT24, 2016). Dnes již bývalý ředitel Ústřední zpravodajské služby, známé jako CIA, John Brennan k tomuto fenoménu uvedl: *„Díky dnešnímu propojenému světu, kdy události v jednom koutě světa mohou podnítit reakci tisíce kilometrů daleko a kde se může potenciální terorista připojit jednoduše na internet a naučit se, jak provést útok, aniž by opustil domov.“* (ČT24, 2015b)

4) Šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů

Euroatlantický prostor, tedy včetně České republiky je ohrožen následky použití zbraní hromadného ničení. Podle BS představují balistické rakety nesoucí konvenční či nekonvenční nálož hrozbu nejen pro ČR i její spojence. Zvýšená pozornost je věnována na zavedení aktivních a pasivních protipatření, a to jak ČR, tak i spojenců.

5) Kybernetické útoky

BS popisuje důležitost boje proti kybernetickým hrozbám, neboť jedním z jejich hlavních cílů je narušení kritické infrastruktury státu. Kybernetickými hrozbami může být ohrožen nejen stát, ale i soukromý sektor. Útoky kybernetické povahy mohou být vedeny i proti ozbrojeným silám státu, neboť v současné době ve velkém spoléhají na komunikační technologie, jež jsou zranitelné. V souvislosti s narůstajícími kybernetickými útoky a jejich závažností byl v ČR v roce 2017 vyčleněn z agendy Národního úřadu, Národní úřad pro kybernetickou bezpečnost. Pod NUKIB spadá rovněž agenda Národního centra kybernetické bezpečnosti, které mj. zajišťuje spolupráci s národními a mezinárodními organizacemi v rámci zajištění bezpečnosti v kyberprostoru, neboť kybernetické hrozby nejsou geograficky nijak ohraničeny a de facto mohou napadnout kohokoli. V boji proti kybernetickým hrozbám spolupracuje s NATO, tak i s EU (NCKB, 2019).

6) Negativní aspekty mezinárodní migrace

Negativní aspekty mezinárodní migrace se týkají nejen migrantů, kteří překračují státní hranice nelegálně, ale i těch, kteří do daného státu dostanou legální cestou. V některých případech nedojde k dokonalé integraci a následně dochází k jejich izolaci vůči místnímu obyvatelstvu. Následně může docházet k sociálnímu napětí či radikalizaci jedinců. Příkladem

měst, v jejichž čtvrtích dochází k vysoké koncentraci migrantů, jež jsou izolováni, jsou Stockholm a čtvrť Rinkeby nebo Molenbeek v Bruselu.

7) Extremismus a nárůst interetnického a sociálního napětí

I v souvislosti s nedokonalou integrací dochází k vytváření sociálně vyloučených lokalit, které se mohou stát podhoubím pro kriminální aktivity.

8) Organizovaný zločin, zejména závažná hospodářská a finanční kriminalita, korupce, obchodování s lidmi a drogová kriminalita

Organizovaný zločin, který jde ruku v ruce s korupcí podkopává principy právního státu i důvěry občanů ve státní instituce. Klientelistické skupiny podplácením státních orgánů mohou dosahovat svých cílů a stávají se nedotknutelnými. Organizovaný zločin nemá pouze národní povahu, ale jeho sítě mohou prorůst mezi státy. Aktivity organizované zločinu mohou být spojeny například s výrobou či distribucí drog, daňovými podvody či praním špinavých peněz.

9) Ohrožení funkčnosti kritické infrastruktury

Narušení prvků kritické infrastruktury v souvislosti ať už hrozbami environmentální či technologické povahy je považováno za vážné narušení bezpečnosti státu a jejího obyvatelstva. BS zdůrazňuje především narušení funkčnosti energetické infrastruktury, jež je nejvíce zranitelná z pohledu politických tlaků. V současné době je pro ČR hrozbou podle NÚKIB možná propojenost mezi poskytovateli technologií Huawei, poskytující IT technologie českým orgánům veřejné správy, a čínskými tajnými službami (Junek, 2019).

10) Přerušování dodávek strategických surovin nebo energie

Z důvodu nerovnoměrného rozložení nerostného bohatství a strategických surovin se řada států, včetně ČR musí spoléhat na dodej těchto surovin z jiných zemí. Cílem je zajistit nepřerušované dodávky strategických surovin. Státy EU jsou tak například na dodávkách zemního plynu ze třiceti procent závislé na Ruské federaci. (Wingas, 2019). V souvislosti s potravinovou bezpečností státu, roste význam pitné vody, respektive přístupům k jejímu zdroji.

11) Pohromy přírodního a antropogenního původu a jiné mimořádné události

Extrémní výkyvy počasí, postupné oteplování planety Země, úbytek biodiverzity či šíření infekčních nemocí ovlivňují obyvatelstvo stejně tak jako hrozby vojenského či ekonomického charakteru.

Zmíněný výčet hrozeb, které ohrožují ČR přímo či nepřímo, je tak obsáhlý, že pokud by ČR měla sama těmto hrozbám čelit, nejspíše by selhala. Například, pokud by došlo k ozbrojené intervenci cizím státem na území ČR, tak za současných podmínek, s rozdílem neúčasti ČR v NATO, by Armáda ČR nebyla schopna ubránit ČR, neboť v současné době nedisponuje prostředky ani lidským kapitálem, jež by byl schopen zajistit bezpečnost ČR. Proto, jak již bylo popsáno v první části této kapitoly, pro zajištění bezpečnosti ČR je nezbytné být součástí mezinárodních organizací a společně s ostatními členskými zeměmi, zejména v rámci členství EU a NATO, kooperovat. Vzájemná spolupráce je klíčovou, neboť v pozitivním slova smyslu dochází k výměně know how mezi členskými státy či napomáhá k udržení celistvosti daného celku, například v rámci EU, kdy hrozbám v jistém slova smyslu nečelí státy samostatně, ale mohou se spolehnout na vzájemnou podporu v rámci daného společenství.

ZÁVĚR

Již od nepaměti lidstvo provázejí konflikty spojené s bojem o moc, ziskem strategických surovin či konflikty vedené čistě za cílem etnických čistek. Jedním z nejničivějších konfliktů v moderní historii byly první a druhá světová válka. Po skončení druhé světové války se světové mocnosti dohodly, že do budoucna zabrání konfliktům takového rázu a postupně došlo k založení Organizace spojených národů a Severoatlantické aliance.

S nástupem globalizace a technologického pokroku začíná docházet ke smazávání hranic mezi státy, jako takovými a díky vzájemnému provázání světa dochází k rozšiřování aktérů mezinárodních vztahů, jež již nejsou tvořeny jen státy. Nově do struktur přibývají teroristické organizace, nadnárodní korporace mafie atd. V souvislosti s tímto novým fenoménem začíná docházet k rozšiřování portfolia hrozeb, vůči kterým se referenční objekty stávají čím dál tím více zranitelnější. Terorismus a z toho vznikající válečné intervence a proliferace zbraní hromadného ničení jsou hrozby vojenského charakteru. Jak je uvedeno v první kapitole, hrozby jsou děleny do pěti sektorů. Hlavní pozornost je věnována hrozbám převážně vojenského charakteru, neboť rozsah práce nedovoluje se plně věnovat i například hrozbám environmentálním, které se zejména v posledních letech nabírají na intenzitě a v žádném případě je nelze podceňovat. Kromě hrozeb vojenského charakteru – terorismu či šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů, jsou jednou z největších hrozeb, hrozby hybridní povahy.

Cílem bakalářské práce bylo zhodnotit přínos vybraných mezinárodních organizací pro bezpečnost dnešního světa. V první řadě je nutné si uvědomit, že o tom, zdali jsou aktivity těchto organizací přínosné, se vedou sáhodlouhé debaty v odborných kruzích a de facto neexistuje ucelená metodika, jak jejich přínos či efektivitu měřit. Celkové shrnutí přínosu mezinárodních organizací i s názorem autora je uvedeno v kapitole 3.4.

OSN, která na rozdíl od NATO, nedisponuje razantní vojenskou silou a musí pouze spoléhat na dobrovolné poskytnutí jednotek, ať už vojenských či civilních, svými členskými státy. OSN tak má pouze omezené možnosti, jak může zajišťovat bezpečnost. OSN si zakládá především na preventivní diplomacii, kterou se snaží docílit, formou diplomatických jednání, zabránit vypuknutí konfliktu. Pokud OSN nebyla konfliktu schopna zabránit a získá mandát, tak do konfliktu postižené oblasti posílá mírové síly OSN v rámci aktivit peacekeepingu, peacemakingu a peacebuildingu. Právě mírové jednotky OSN jsou častým terčem kritiky. Odborníci se domnívají, že za to z části může mediální zkreslení, které vyplývá z role médií informovat spíše o negativních zprávách. Člověk pak snadno nabyde dojmu, že

peacekeepingové operace nefungují, neboť o těch, které se podařily, a bylo jich většina, se nemluví. Jak potvrzuje řada studií, i přes všechny zmíněné problémy, které mírové mise provázejí, tak peacekeeping funguje a přispívá k zajišťování bezpečnosti. Je však nepopíratelné, že je zde prostor pro zlepšení.

Klíčová role Severoatlantické aliance spočívá v zajišťování kolektivní obrany na základě článku 5 Washingtonské smlouvy. Pokud dojde k napadení člena NATO nečlenským státem, postupuje se tak, jako kdyby došlo k útoku na všechny státy Aliance. Ostatní členské státy se snaží vyvinout veškeré aktivity tak, aby co nejrychleji došlo k opětovnému zachování bezpečnosti euroatlantického prostoru. NATO, které letos oslavuje výročí 70. let od svého vzniku, spolupracuje s dalšími mezinárodními organizacemi, a to převážně na potírání mezinárodního terorismu a proliferaci zbraní hromadného ničení. Společně s ČR bojuje rovněž proti kybernetickým hrozbám. Aby mohlo docházet k uskutečňování všech těchto aktivit, je nutné dojít s členskými státy ke konsenzu ohledně financování. Dlouhodobý problém Severoatlantické aliance spočívá v tom, že se členské státy dohodly každý rok přispívat na obranu své země částkou 2 % ze svého HDP. Realita však ukazuje, že jedinou zemí, která je schopna své závazky dlouhodobě plnit jsou Spojené státy. Rovněž probíhají diskuze o tom, zdali evropské státy nespolehají v případě napadení pouze na USA. Česká republika dlouhodobě přispívá na svoji obranu pouze 1 %.

Mnohými opomíjená organizace OBSE zastává funkce převážně civilního charakteru. Její aktivity jsou spojeny například s monitoringem voleb, zdali probíhají podle demokratických principů, nebo s výcvikem policistů na Balkáně či zemích střední Asie.

Česká republika si uvědomuje svoji zranitelnost, proto stála jako Československo u zrodu OSN, v roce 1999 vstoupila do NATO, v roce 2004 pak do EU. Rovněž je členem OBSE. ČR vychází z evropské bezpečnostní politiky, tudíž její bezpečnost ovlivňují hrozby ohrožující hranice EU. ČR posílá své vojenské jednotky i daleko za své hranice v rámci plnění svých závazků vůči daným organizacím. Jedná se o mise OSN a NATO převážně v Mali a Afghánistánu.

Závěrem lze říci, že nejen státy a jejich představitelé, ale i nově vzniklí aktéři mezinárodních vztahů se dle autora budou snažit rozšiřovat svoji moc, bohatství a sílu vlivu, která jen tak nepoleví. Mezinárodní organizace, i přes jejich nedokonalost, však patří k tomu nejlepšímu, co lidstvo vymyslelo. Představa světa jako ve všech ohledech bezpečného místa,

kde lidé budou společně žít ve společné harmonii a míru se jeví utopistickou. Lidstvu se však nikdy nežilo a nedařilo lépe než dnes.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] AKTUÁLNĚ.CZ. *Tahouni a černí pasažéři v NATO. Každá Čech dá na obranu šest tisíc ročně* [online]. 2019. [cit. 2019-26-03]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/vydaje-na-obranu-zemi-nato-podle-hdp-i-poctu-obyvatele/r~40ea827c44a611e998d70cc47ab5f122/>
- [2] AMO. *Valné shromáždění (GA) – Mírové mise OSN* [online]. 2009. [cit. 2019-27-03]. Dostupné z: <https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/01/PSS-M%C3%ADrov%C3%A9-mise-OSN-GA1.pdf>
- [3] AUTESSERRE, S. *The Crisis of Peacekeeping: Why the UN Can't End Wars* [online]. 2019. [cit. 2019-27-03]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/2018-12-11/crisis-peacekeeping>
- [4] BALABÁN, M. et al. *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1440-3.
- [5] BBC. *Rwanda genocide: 100 days of slaughter* [online]. 2014. [cit. 2019-27-03]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-africa-26875506>
- [6] BORGÉN, J. et al. *Truck attacks in Berlin and Nice reflect change in Islamic State tactics* [online]. 2016. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2016/dec/20/truck-attacks-in-berlin-and-nice-reflect-change-in-isis-tactics>
- [7] BROŽA, M. et al. *Organizace spojených národů* [online]. 2008. [cit. 2019-25-03]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/organizace-spojonych-narod>
- [8] BUZAN, B. et al. *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií, 2005. Současná teorie mezinárodních
- [9] ČECH, A. *ANALÝZA: Důkazy ruské vojenské intervence na Ukrajině* [online]. 2015. [cit. 2019-28-02]. Dostupné z: <https://www.armadninoviny.cz/dukazy-ruske-vojenske-intervence-na-ukrajine.html>
- [10] ČT24. *Turci sestřelili ruský stíhací bombardér SU-24* [online]. 2015a. [cit. 2019-25-03]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1624165-turci-sestrelili-rusky-stihaci-bombarder-su-24>

- [11] ČT24. *CIA: Islámský stát je tak mocný díky sociálním sítím* [online]. 2015b. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1511714-cia-islamsky-stat-je-tak-mocny-diky-socialnim-sitim>
- [12] ČT24. *Islámský stát ovládl sociální sítě, naverboval 15 tisíc cizinců* [online]. 2016. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1011359-islamsky-stat-ovladl-socialni-site-naverboval-15-tisic-cizincu>
- [13] ČTK. *Od bombardování Bělehradu uplynulo 20 let, vztah Srbů k Západu ovlivňuje doted'* [online]. 2019. [cit. 2019-25-03]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/zahranicni/od-bombardovani-belehradu-uplynulo-20-let-vztah-srbu-k-zapadu-ovlivnuje-doted-1357333>
- [14] EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. [1. vyd.]. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2006. ISBN 80-7278-326-2.
- [15] EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-540-0.
- [16] EUROSKOP.CZ. *OBSE* [online]. 2018. [cit. 2019-25-03]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9142/sekce/obse/>
- [17] FRANK, L. *Sekuritizace bezpečnostních hrozeb v české společnosti* [online]. 2006. [cit. 2019-28-02]. Dostupné z: http://sm.aos.sk/images/dokumenty/archiv_cisel/2_2006/3.pdf
- [18] GLASS, A. *Bush and Gorbachev sign nuclear arms pact, July 31, 1991* [online]. 2018. [cit. 2019-01-04]. Dostupné z: <https://www.politico.com/story/2018/07/31/bush-and-gorbachev-sign-nuclear-arms-pact-july-31-1991-743837>
- [19] GOLIS, O. *Dokázal, že Rusko na nás útočí dezinformacemi. ,Klíčovou roli hrají Zeman a Facebook, ' říká analytik* [online]. 2019. [cit. 2019-05-04]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/frantisek-vrabel-dezinformace-fake-news-rusko-facebook_1903130001_ogo
- [20] HANSEN, W. et al. *Hawks and Doves: Peacekeeping and Conflict Resolution* [online]. 2004. [cit. 2019-25-03]. Dostupné z: https://www.berghof-foundation.org/fileadmin/redaktion/Publications/Handbook/Articles/hansen_etal_handbook.pdf

- [21] INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. *Vše o OSN: historie, struktura, financování*. Praha. 2014. ISBN 978-80-86348-18-6.
- [22] INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. *Charta Organizace spojených národů a Státu Mezinárodního soudního dvora* [online]. 2015. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: https://www.osn.cz/wp-content/uploads/Charta_OSN.pdf
- [23] INSTITUTE FOR ECONOMICS & PEACE. *Economic consequences of war on the U.S. economy* [online]. 2011. [cit. 2019-27-02]. Dostupné z: <https://thereformedbroker.com/wp-content/uploads/2012/02/Economic-Consequences-of-War.pdf>
- [24] JERMANOVÁ, T. *Proč neuspělo arabské jaro? Mohou arabské demokracie vůbec uspět?* [online]. 2019. [cit. 2019-28-02]. Dostupné z: <http://a2larm.cz/2019/01/proc-neuspelo-arabske-jaro-mohou-arabske-demokracie-vubec-uset/>
- [25] JUNEK, V. *Konkrétní důsledky kauzy Huawei. Projděte si, které projekty kvůli hrozbě skončily* [online]. 2019. [cit. 2019-06-04]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/konkretni-dusledky-kauzy-huawei-projdete-si-ktere-projekty-k/r~5042cc76337a11e9b869ac1f6b220ee8/>
- [26] KULÍŠEK, J. *NATO Response Force* [online]. 2010. [cit. 2019-05-04]. Dostupné z: <http://vojenskerozhledy.cz/kategorie/nato-response-force>
- [27] MCCARTHY, N. *Defense Expenditures of NATO Countries* [online]. 2018. [cit. 2019-25-09]. Dostupné z: <https://www.statista.com/chart/14636/defense-expenditures-of-nato-countries/>
- [28] MINISTERSTVO OBRANY ČR. *Hlavní orgány Severoatlantické aliance* [online]. 2019. [cit. 2019-25-03]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/nato/hlavni-organy/hlavni-organy-severoatlanticke-aliance-8248/>
- [29] MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Terminologický slovník krizového řízení a obrany státu* [online]. 2016. [cit. 2019-26-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník-krizove-rizeni-a-planovani-obrany-statu.aspx>
- [30] MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. *Bezpečnostní strategie České republiky 2015* [online]. 2015. [cit. 2019-05-04]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>

- [31] MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. *Reforma OSN* [online]. 2016. [cit. 2019-25-03]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_mezinarodnich_organizacich/osn/reforma_osn.html
- [32] MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. *Rozpočet OBSE* [online]. 2019a. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/mission.vienna/cz/organizace_v_pusobnosti_mise/obse/rozpocet_obse/index.html
- [33] MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. *Rozhodovací orgány OBSE* [online]. 2019b. [cit. 2019-05-04]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/mission.vienna/cz/organizace_v_pusobnosti_mise/obse/rozhodovaci_organy_obse/index.html
- [34] MÚČKA, J. *Společné financování NATO – včera, dnes a zítra* [online]. 2017. [cit. 2019-26-03]. Dostupné z: <http://vojenskerozhledy.cz/kategorie/spolecne-financovani-nato>
- [35] NATO. *Co je NATO? Úvod do transatlantické aliance* [online]. 2012. [cit. 2019-25-03]. Dostupné z: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120905_what_is_nato_cz.pdf
- [36] NATO. *Operations and missions: past and present* [online]. 2018a. [cit. 2019-05-04]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52060.htm
- [37] NATO. *Funding NATO* [online]. 2018b. [cit. 2019-26-03]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_67655.htm
- [38] NATO. *NATO agrees 2019 civil and military budgets for further adaptation* [online]. 2018c. [cit. 2019-26-03]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_161633.htm
- [39] NATO. *The Secretary General's Annual Report 2018* [online]. 2019. [cit. 2019-05-04]. Dostupné z: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20190315_sgar2018-en.pdf

- [40] NATOAKTUAL.CZ. *Washingtonská smlouva* [online]. 2019. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/washingtonskasmlouva.htm
- [41] NCKB. *Co je NCKB?* [online]. 2019. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://www.govcert.cz/>
- [42] OSCE. *Annual report 2017*. Vienna, 2018. ISBN 978-3-903128-11-8
- [43] POLITICAL AND PECEBUILIDING AFFAIRS. *Prevention and Mediation* [online]. 2019. [cit. 2019-25-03]. Dostupné z: <https://dppa.un.org/en/prevention-and-mediation>
- [44] ROSER, M. et al. *Nuclear weapons* [online]. 2019. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://ourworldindata.org/nuclear-weapons>
- [45] ROSLING, H. et al. *Faktomluva: deset důvodů, proč se mýlíme v pohledu na svět - a proč jsou věci lepší, než vypadají*. Přeložil Eva NEVRLÁ. V Brně: Jan Melvil Publishing, 2018. Pod povrchem. ISBN 978-80-7555-056-9.
- [46] UN DOCUMENTS. *An Agenda for Peace; Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping* [online]. 1992. [cit. 2019-25-03]. Dostupné z: <http://www.un-documents.net/a47-277.htm>
- [47] UNITED NATIONS PEACEKEEPING. *Peacekeeping Operations Fact Sheet* [online]. 2018. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/pk_factsheet_12_18_eng_v2.pdf
- [48] UNITED NATIONS PEACEKEEPING. *How are we funded* [online]. 2019. [cit. 2019-23-03]. Dostupné z: <https://peacekeeping.un.org/en/how-we-are-funded>
- [49] TSHIBAND, S. *Peacekeeping: A Civilian Perspective?* [online]. 2010. [cit. 2019-25-03]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/256494903_Tshiband_Peacekeeping_UoC
- [50] WAISOVÁ, Š. *Od národní bezpečnosti k mezinárodní bezpečnosti* [online]. 2004. [cit. 2019-25-02]. Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/view/124/pdf>
- [51] WAISOVÁ, Š. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-339-1.

- [52] WALTER, B. *Most people think peacekeeping doesn't work. They're wrong.* [online]. 2018. [cit. 2019-01-04]. Dostupné z: <http://blogs.worldbank.org/dev4peace/most-people-think-peacekeeping-doesn-t-work-they-re-wrong>
- [53] WINGAS. *Bezpečná energie pro Evropu* [online]. 2019. [cit. 2019-06-04]. Dostupné z: <https://www.wingas.cz/o-zemnim-plynu/odkud-nakupuje-evropa-zemni-plyn.html>
- [54] ZEMAN, P. et.al. *Česká bezpečnostní terminologie* [online]. 2002. [cit. 2019-25-02]. Dostupné z: <http://www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=16048>